

STRATEGIE INTERPRETACE HODNOT

www.geoparkralsko.cz

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Geopark Ralsko
NÁRODNÍ GEOPARK

OBSAH

Úvod	5
Cíle a cílové skupiny	9
Sdělení	18
Nástroje	29
PROPAGAČNÍ TISKOVINY, LETÁKY, MAPY	32
PRACOVNÍ LISTY A PRŮZKUMNICKÉ SEŠITY	32
TERÉNNÍ EXKURZE	32
AKCE A EVENTY	33
GEOSTEZKY	35
EXPOZICE	36
VENKOVNÍ AREÁLY A INTERAKTIVNÍ PRVKY	37
UMĚLECKÉ ARTEFAKTY V KRAJINĚ	38
INTERAKTIVNÍ MAPA A QR KÓDY	39
VIRTUÁLNÍ STEZKY	39
MOBILNÍ APLIKACE	41
QUESTINGY A TERÉNNÍ HRY	41
REGIONÁLNÍ PRODUKTY	42
Vyhodnocení	43
Závěr, Mapa, Fenomény	46

7

19

26

38

STRATEGIE INTERPRETACE HODNOT BYLA VYTVOŘENA V RÁMCI PROJEKTU PODPOŘENÉHO Z FONDU PARTNERSTVÍ PROGRAMU ŠVÝCARSKO-ČESKÉ SPOLUPRÁCE.

O PROJEKTU

Název: VÝMĚNA ZKUŠENOSTÍ A TRANSFER KNOW-HOW PRO UDRŽITELNÝ ROZVOJ GEOPARKU RALSKO

Příjemce grantu: Geopark Ralsko o.p.s.

Trvání: 7/2015-7/2016

Grant: 1 956 328 Kč

Cíl: Výměna zkušeností a inspirace v oblasti geoparků pro nastavení hlavních zásad pro udržitelný rozvoj Geoparku Ralsko a šíření získaných poznatků mezi ostatní geoparky, partnery a organizace v ČR, které se zaměřují na obdobná témata. Projekt byl zakončen mezinárodní konferencí Geoadventures, které se zúčastnilo několik desítek expertů z šesti zemí.

O FONDU PARTNERSTVÍ

Fond Partnerství je součástí Programu švýcarsko-české spolupráce a podporuje navazování kontaktů, výměnu informací a vzájemnou spolupráci mezi českými a švýcarskými subjekty (jako např. obcemi, nestátními neziskovými organizacemi, školami). Tento Fond podpořil od roku 2009 celkem 98 projektů ve výši více než 150 mil. Kč. Informace o Programu švýcarsko-české spolupráce včetně Fondu Partnerství naleznete na www.swiss-contribution.cz.

ŠVÝCARŠTÍ PARTNEŘI

Geopark Sardona je jediným geoparkem ve Švýcarsku. Vznikl v roce 1999 jako projekt na podporu geoturismu v rámci regionálního rozvoje. V roce 2004 se v projektu spojili nadšenci pro geologii a horskou turistiku, malé podniky, instituce zabývající se geologií a všechny místní komunity v regionu. Geopark Sardona zahrnuje 44 hlavních geologických míst zájmu („GeoStätten“). Nejvýznamnější geologické zajímavosti byly v roce 2008 prohlášeny dědictvím UNESCO.

HSR Hochschule für Technik v Rapperswil, resp. její Institut für Landschaft und Freiraum (ILF), vyvíjí inovativní metody v celé škále krajinné architektury i aplikačně orientovaná projektová řešení a tím podporuje klíčové aktéry v průmyslu a politice. Institut vyniká svou odborností a dlouholetými zkušenostmi v oblastech rozvoje krajiny, otevřeného prostranství, zahradnictví a tvorbě krajiny i přírodně orientovaného cestovního ruchu a parků.

 Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

 Liberecký kraj

 Geopark Ralsko

 národní geopark

PODPOŘENO Z PROGRAMU
ŠVÝCARSKO-ČESKÉ SPOLUPRÁCE.
VYDÁNO ZA PODPORY LIBERECKÉHO
KRAJE.

Autoři textu: Dalibor Naar, Lenka Mrázová,
Dominik Rubáš.

Autoři fotografií: Sylvie Abassová (str. 3, 7, 8,
19, 33, 34, 37, 38, 41, 42), Oldřich Jenka (str. 3,
19, 45), Jan Pohůnek (str. 19, 26, 28, 41, 45, 49),
Lenka Mrázová (str. 28, 35), Dominik Rubáš
(str. 3, 4, 8, 26, 27, 37, 42, 49, 50), Dalibor Naar
(str. 33, 41).

Vydala o.p.s. Geopark Ralsko v červnu 2016.

1. vydání © Geopark Ralsko o.p.s.

Grafické zpracování: TR-DESIGN.CZ

ÚVOD STRATEGIE INTERPRETACE HODNOT

Dokument nazvaný Strategie interpretace hodnot Geoparku Ralsko má posloužit jako vodítko pro naplňování poslání geoparku. Smyslem vzniku geoparku je přispět k pochopení hodnoty a krásy krajiny pod Ralskem a tím posílit odpovědnost místních obyvatel i návštěvníků oblasti a motivovat je k ochraně přírodních a kulturních hodnot. Jedním z nástrojů, kterým může Geopark Ralsko naplňovat své poslání, je cílevědomá interpretace přírodního a kulturního dědictví na území geoparku. Druhým je tvorba produktů pro šetrnou turistiku. Obě tyto aktivity se musí vzájemně prolínat a navazovat na aktivitu dalších místních aktérů. Nejdůležitějšími důvody pro zpracování Strategie interpretace je potřeba sdílet s místními partnery cíle a záměry, které si Geopark Ralsko stanovil pro svou činnost, a dále vytvořit předpoklady pro kvalitní interpretaci místního dědictví a účelné vynakládání prostředků při realizaci interpretačních aktivit.

Posláním Geoparku Ralsko je prezentovat hodnoty a unikátní rysy území tak, aby si k němu obyvatelé, uživatelé i návštěvníci vytvořili pozitivní vztah a měli zájem o jejich zachování. Strategie interpretace vytváří rámec pro jednotnou prezentaci geoparku.

Cílem materiálu, který držíte v ruce, je:

- 1** stanovit, co chceme interpretací dosáhnout a kdo jsou naši „posluchači“ – **CÍLE A CÍLOVÉ SKUPINY**,
- 2** definovat hlavní sdělení, které chceme předat – **SDĚLENÍ**,
- 3** vytvořit přehled místních fenoménů, které chceme prezentovat – **FENOMÉNY**,
- 4** určit nástroje a způsoby, jak budeme sdělení předávat – **NÁSTROJE**,
- 5** definovat způsoby, jak budeme vyhodnocovat, zda se nám naše interpretace daří – **VYHODNOCENÍ**.

Co je interpretace?

Interpretace je způsob, jak pomoci lidem pochopit a ocenit něco, co považujeme my sami za hodnotné a mimořádné. Je mnoho způsobů, jak definovat interpretaci, ale v jádru všeho vždy stojí základní myšlenka sdílení nadšení pro určité místo, věc nebo příběh, který považujeme za významný. Je také důležité, že lidé na vlastní kůži zažívají místo, jež interpretujeme.

„Interpretace je odvaha umět spravovat a porozumět našemu dědictví – je to termín, který může zahrnovat písně a příběhy území, travnaté pahorky označující místa prehistorických obydlí, průmyslová odvětví, která dávají život městu, nebo mech rostoucí v dubovém lese. Ať je dědictvím cokoli, je chráněno, protože si někdo myslí, že je to důležité. Interpretace je způsob, jak pomoci jiným tuto významnost pochopit.“¹

Jak se pozná dobrá interpretace přírodního a kulturního dědictví?

Dobrá interpretace je, když:

- ① podporuje dosažení cílů managementu (správce) určitého místa (např. chráněného území či kulturní památky),
- ② vytváří pozitivní obraz o způsobu managementu místa,
- ③ vzdělává veřejnost,
- ④ je prováděna šetrně (např. není narušeno pietní místo nebo ohrožena vzácná lokalita),
- ⑤ do ochrany místa a přírodního či kulturního dědictví je zapojena veřejnost,
- ⑥ přispívá k rozvoji nových služeb či zvýšení příjmů lokální ekonomiky.

Interpretace je proces a dialog

- ① jako interpretátoři osobně – vnímáme hodnotu konkrétních fenoménů,
- ② při interakci s návštěvníkem – přeměňujeme setkání s fenoménem na zážitek,

- ③ při provázení návštěvníka – hledáme, jak fenomén může rezonovat s dosavadní zkušeností konkrétního návštěvníka,
- ④ nabízíme cestu, jak najít hlubší význam daného fenoménu > posílení hodnoty fenoménu.

V ideálním případě jde o cyklus vzájemného učení založený na dialogu interpretátora s návštěvníkem. Interpretátor s vědomím hodnoty určitého fenoménu nabízí cesty, jak může návštěvník daný fenomén uchopit. Reakce návštěv-

hospodářských odvětví. Na jedné straně dokáže přinést finance do ekonomicky slabších regionů, které disponují turistickým potenciálem (zachovalé přírodní prostředí či kulturní památky), na druhou stranu však může poškodit právě to bohatství, jež využívá. Přírodní krásy, kulturní jedinečnost, klidné prostředí pro relaxaci a další hodnoty mizí „na podrážkách turistů“. Masový turismus navíc vytváří potřebu výstavby energeticky náročných budov a nákladné infrastruktury (silnic, velkokapacitních parkovišť atd.).

HODNOTA → ZÁŽITEK → REZONANCE S OSOBNÍ ZKUŠENOSTÍ → POCHOPENÍ HLUBŠÍHO VÝZNAMU FENOMÉNU → POSÍLENÍ HODNOTY FENOMÉNU → MOTIVACE K ŠETRNÉMU CHOVÁNÍ/OCHRANĚ

níka, založená na jeho osobních životních zkušenostech, pak dává příležitost pochopit hodnotu fenoménu z nové „lidské“ perspektivy a interpretátor je zpětně obohacen novým významem fenoménu, který může zapojit do dalšího setkání on – návštěvník – fenomén.

Jak se liší šetrný turismus od masového?
Cestovní ruch je jedno z nejdynamičtějších se rozvíjejících

Geoparky po celém světě jsou iniciativou postavenou na prezentaci přírodních hodnot a snaží se programově rozvíjet tzv. šetrné formy turistiky. Definice UNWTO² považuje za šetrný turismus ten druh turismu, „kde se společně scházejí potřeby turistů a hostitelských regionů při vzájemné ochraně a zlepšování šancí pro budoucnost“.

Turistika a příroda v harmonii
Interpretace je důležitým nástrojem pro rozvoj šetrné turistiky

¹ A Sence of place, An interpretative planning handbook, Scottish Interpretation Network, 1997, s. 4. / ² United Nations – World Tourism Organization/Světová turistická organizace.

Jaké jsou základní charakteristiky šetrného turismu?³

- 1 je založen na aktivitách, které reflektují charakter místa a regionu,
- 2 zaměřuje se na kvalitu zážitku,
- 3 zohledňuje sociální rovnost a respektuje potřeby místní komunity,
- 4 zaměstnává místní obyvatele a zapojuje je do plánování a rozhodování,
- 5 zůstává v mezích možností u využití místních zdrojů (minimalizuje negativní vlivy, spotřebu energie, efektivně řídí odpadové hospodářství, recykluje),
- 6 zachovává celou šířku rekreačních, vzdělávacích a kulturních možností v rámci a napříč generacemi,
- 7 podporuje zájem návštěvníka o místní komunitu a životní prostředí,
- 8 zanechává hmotné a sociální prostředí neoslabené, v ideálním případě i zkrášlené, jako zdroj pro budoucí požitek.

GEOPARK RALSKO PODPORUJE FORMY ŠETRNÉ TURISTIKY. KVALITNÍ INTERPRETACE MÍSTNÍHO DĚDICTVÍ JE S ŠETRným TURISMEM V POZITIVNÍM A SYNERGICKÉM VZTAHU
ODNESTE SI JEN VZPOMÍNKY – ZANECHTE POUZE STOPY. ›

³ Zdroj: PhDr. Jitka Doubnerová: Cestovní ruch v chráněných územích. Rešerše odborné literatury. 2008.

CÍLE A CÍLOVÉ SKUPINY

Posláním Národního geoparku Ralsko je chránit a propagovat unikátní rysy krajiny mezi Ralskem a Bezdězem. Geopark staví komunikaci s návštěvníky na budování vztahu k území a jeho hodnotám a na motivaci k jejich ochraně a šetrnému využívání, nikoliv na systému omezení a zákazů. Taková strategie vyžaduje aktivní spolupráci s partnery z řad samospráv, regionálních institucí, odborných institucí, podnikatelů a místních obyvatel obecně.

Interpretace v Geoparku Ralsko je proto zaměřena na tři cílové skupiny:

- 1 návštěvníci geoparku,
- 2 místní obyvatelé,
- 3 správci/vlastníci území, místní partneři.

Pro každou z těchto cílových skupin je třeba sledovat specifické cíle, které rozlišujeme na:

- A vzdělávací,
- B emocionální,
- C managementové.

Návštěvníci geoparku

Vzdělávací cíle:

- mají povědomí o základních geologických a přírodních hodnotách geoparku a chápou význam geologické/přírodní diversity,
- chápou, že krajina vznikala miliony let, ale zároveň, že se to děje dynamickými procesy, které stále probíhají. Vnímají kontrast toho, že něco, co vznikalo miliony let, můžeme zničit jedním rozhodnutím.
- chápou, že člověk svým rozhodnutím ovlivňuje podobu krajiny (pozitivně i negativně) a že i oni sami jsou součástí sil tvořících krajinu.

Emocionální cíle:

- pociťují zvědavost a údiv nad objevenými skutečnostmi a to je podněcuje k dalšímu poznání,
- baví se, jsou relaxovaní, zažívají pocit „nevšedna“ či dobrodružství,
- pociťují respekt k přírodě „tvořitelce“.

Managementové cíle:

- jsou motivováni k šetrnému chování v přírodě,
- návštěvníci v tradičních turistických centrech na okrajích geoparku (např. Máchovo jezero, Hamerské jezero, nádrž Horka ve Stráži pod Ralskem) využívají příležitosti zpestřit si dovolenou výletem do nitra geoparku,
- zdržují se v doporučených lokalitách, kde je pro ně připraveno zázemí (a díky tomu se nezvedá návštěvnost a poškození lokalit chráněných).

Místní obyvatelé

Vzdělávací cíle:

- mají povědomí o základních geologických a přírodních hodnotách geoparku a chápou význam geologické/přírodní diverzity,
- chápou koncept šetrné turistiky (jsou schopni jej vysvětlit druhým),
- mají povědomí o historii území a svých kořenech (předcích, předchůdcích) a chápou význam určitých prvků v krajině (proč tam jsou, pro koho měly význam).

Emocionální cíle:

- mají rádi geopark (geoparkem chápou soubor aktivit, nejen organizaci),
- pocítili, že území geoparku nabízí široké možnosti poznání (a mají chuť zkoumat),
- jsou hrdí na kraj, kde žijí (na krajinu) – pocit domova/„zakořenění“.

Managementové cíle:

- účastní se aktivit geoparku, případně se aktivně zapojují do jejich realizace,
- chtějí přispět svou aktivitou k ochraně místního dědictví,
- jsou motivováni k vlastnímu podnikání na základě principů šetrného cestovního ruchu.

Správci/vlastníci území, místní partneři

Vzdělávací cíle:

- mají povědomí o základních přírodních hodnotách geoparku a chápou význam přírodní diverzity,

- chápou koncept šetrné turistiky a dokážou jej rozvinout v rámci svých aktivit, dokumentů atd.

- mají povědomí o poslání, aktivitách a přínosu geoparku pro rozvoj regionu.

Emocionální cíle:

- jsou hrdí na kraj, kde žijí/podnikají/o který se starají,
- mají rádi geopark (geoparkem chápou soubor aktivit, nejen organizaci).

Managementové cíle:

- jsou zapojeni do spolupráce na trvale udržitelném rozvoji území,
- jsou motivováni k vlastnímu podnikání s ohledem na trvale udržitelný rozvoj oblasti a koncept šetrné turistiky.

Pro koho vytváříme interpretaci?

Pokud chce kdokoli vytvářet dobrou interpretaci, je nutné, aby znal svého posluchače. Z toho důvodu jsme se více ponořili do identifikace potřeb a zvyklostí specifických cílových skupin, které se již nyní v Geoparku Ralsko pohybují. Celkově jsme určili tyto skupiny návštěvníků i místních obyvatel:

① odborná veřejnost,

② aktivní senioři,

③ rodiny s dětmi,

④ střední věk („prázdné hnízdo“),

⑤ sportovci (cyklisté),

⑥ handicapovaní,

⑦ organizované skupiny dětí a mládeže,

⑧ skupiny zahraničních návštěvníků,

⑨ zahraniční návštěvníci jednotlivci.

Z těchto cílových skupin jsou nejpočetnější aktivní senioři, rodiny s dětmi, střední věk („prázdné hnízdo“) a organizované skupiny dětí a mládeže. Rostoucí skupinou se jeví sportovně orientovaní návštěvníci (in-line brusle, cyklisté). Tato cílová skupina se zároveň prolíná s cílovými skupinami: rodiny s dětmi, střední věk a v poslední době i aktivní senioři.

S ohledem na poslání Geoparku Ralsko jsme vybrali z našeho seznamu prioritní skupiny, na které bude především zaměřena interpretace:

① rodiny s dětmi

② organizované skupiny dětí a mládeže

③ aktivní střední věk („prázdné hnízdo“)

④ handicapovaní a jejich rodiny

⑤ zahraniční návštěvníci

Další cílové skupiny budou zapojeny do činnosti Geoparku Ralsko jinými způsoby (např. odborná veřejnost v rámci spolupráce v oblasti vědecko-výzkumných projektů atd.).

POPIS PRIORITNÍCH CÍLOVÝCH SKUPIN

RODINY S DĚTMI

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA

- muži, ženy, věk 25–50 let, děti předškolního či školního věku
- řeší dilema: zaopatřovací program versus společná aktivita pro celé rodiny,
 - mají sníženou schopnost utrácet (vícečlenné rodiny),
 - prokazují věrnost oblíbeným místům,
 - přizpůsobují zájezd dětem (jeho náročnost, destinace, délka trvání, období prázdnin),
 - nejčastěji tráví dovolenou v době školních prázdnin nebo o prodloužených víkendech,
 - časté jednodenní výlety bez přenocování,
 - častý model: ubytovací základna, ze které vyráží na výlety.

Preferovaná dovolená v ČR: koupání, aquapark, aktivní a poznávací turistika – využití tzv. zážitkové turistiky (potřeba konkrétního cíle pro děti – všichni se musí bavit)
Impulz pro cestu po ČR: internet – cílené hledání nějaké destinace, o které již slyšeli, doporučení rodiny a známých

PROČ JE CHCEME OSLOVIT

- je to naše budoucnost,
- máme vhodný reliéf krajiny, již nyní jezdí na dovolenou k Máchovu jezeru a k ostatním jezerům (Hamerské jezero).

JAKÁ MAJÍ OČEKÁVÁNÍ – CO VYTVÁŘÍ JEJICH SPOKOJENOST

- čisté prostředí – bezpečná a přívětivá destinace,
- vhodná a kvalitní nabídka pro děti – včetně toho, že je počítáno i s vhodnou alternativou pro rodiče (i rodiče by měli relaxovat).

RODINY S DĚTMI

JAKÁ MAJÍ OČEKÁVÁNÍ – CO VYTVÁŘÍ JEJICH SPOKOJENOST

- nenáročný terén – dobrá dopravní dostupnost,
- občerstvení pro děti – unikátnost a vhodnost nabídky (zdravá, pestrá nabídka...),
- něco mi zůstane – něco si přivezu – dárek, upomínkový předmět atd.,
- zážitek – vyzkouším si, poznám, zažiju...
- entuziasmus ze strany organizátora – mít pocit, že jsme vítáni, že ten, kdo nabídku připravuje, to dělá rád a s potěšením.

JEJICH POTŘEBY/BEZ ČEHO SE NEOBEJDOU

- vysoké nároky na infrastrukturu a nabídku služeb,
- nároky na bezpečnost cestování a flexibilitu nabídky,
- u menších dětí vhodné ubytovací možnosti,
- dobrá dopravní dostupnost,
- informace o časové a fyzické náročnosti tras a jejich povrchu, nabídka vhodných tras s ohledem na děti,
- informace o dostupnosti turistických služeb (ubytování, občerstvení, WC atd.),
- informace o aktivitách pro děti (akce, balíčky služeb),
- uspokojit děti a jejich specifické potřeby.

RIZIKA

- postupný pokles demografické křivky – dlouhodobá prognóza,
- investičně náročné připravit pro tuto skupinu služby a infrastrukturu,
- nespolupráce, soutěživost aktérů nabízejících služby této cílové skupině – více než u jiných cílových skupin je toto patrné, velká konkurence.

ORGANIZOVANÉ SKUPINY DĚTÍ A MLÁDEŽE

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA

- školní skupiny (MŠ, ZŠ, SŠ), turistické oddíly a tábory,
- rozhodovatelem učitelé/ředitelé ZŠ, SŠ, vedoucí,
- organizovaní – potřebují dodržet čas,
- řeší problémy s dopravou – dostupnost, hromadná doprava (autobus, vlak) nebo nájem autobusu,
- řeší cenu programů,
- převládají jednodenní výlety bez ubytování.

PROČ JE CHCEME OSLOVIT

- důležitá a tradiční skupina z hlediska poslání geoparku,
- snadno oslovitelná,
- mají velký zájem,
- je to naše budoucnost.

JAKÁ MAJÍ OČEKÁVÁNÍ – CO VYTVÁŘÍ JEJICH SPOKOJENOST

- hledají kombinaci vzdělávacího a zábavného programu – poznávání zábavnou formou,
- interaktivní forma průvodcování,
- schopnost udělat věc „na míru“ školní skupině dle požadavků oboru, studia,
- fyzická náročnost a zaměření programu se odvíjí od učitelů.

JEJICH POTŘEBY/BEZ ČEHO SE NEOBEJDOU

- zázemí pro jednodenní výlety (WC, oběd),
- deštivou variantu (výlet již neodvolají),
- program minimálně pro celou třídu nebo i pro dvě najednou (vzhledem ke kapacitě autobusu a ceně).

RIZIKA

- udržitelnost programů versus cena – škola není schopna uhradit všechny náklady na program, je nutné jej podpořit z dotace (ve kterých je však nutné vytvářet stále nové, inovované programy).

AKTIVNÍ STŘEDNÍ VĚK („PRÁZDNÉ HNÍZDO“)

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA

- muži, ženy, věk 40–65 let,
- střední a vyšší příjmy (bezdětní, děti již odrostly),
 - holdují pěší turistice, cyklistice, návštěvám památek, návštěvě kulturních a sportovních akcí, wellness,
 - jezdí spíše na kratší cesty (jednodenní bez noclehu, víkendové pobyty),
 - jezdí i dva a více párů společně,
 - potřeba regenerace fyzických i psychických sil,
 - často využívají auto (řídí se i outdoorovou reklamou na cíle),
 - často nechtějí jednotlivosti, ale produktový balíček,
 - reagují pozitivně na lokální produkty (příběh, který je s nimi spojený),
 - mají chuť zkusit něco nového.

Preferovaná dovolená v ČR: preference vyšší kultury (koncertů, výstav, divadla), aktivní trávení dovolené (pohyb, turistika, akce), wellness, zážitky
Impulz pro cestu po ČR: doporučení rodiny a známých, základní hledání na internetu

PROČ JE CHCEME OSLOVIT

- mají větší zájem a volnou kapacitu pro poznávání regionu,
- případně by dokázali sami přispět a zapojit se do ochrany přírodního dědictví (v profesio-
nálním světě již mají něco za sebou a mohou to využít),
- jezdí ve skupinkách nebo aktivně sdílí své zážitky a doporučení přes sociální sítě (doporu-
čení jiným),
- jsou ochotni v regionu „nechat více peněz“.

JAKÁ MAJÍ OČEKÁVÁNÍ – CO VYTVÁŘÍ JEJICH SPOKOJENOST

- bezpečná a čistá destinace,
- ubytování v klidném prostředí,
- kvalitní nabídka wellness,
- kvalitní gastronomie (místní speciality – ve smyslu poctivých produktů od lokálních
výrobců/s příběhem),
- atraktivní nabídka cestovního ruchu dané destinace (kvalitní kulturní či sportovní akce,
komentované prohlídky, tematické okruhy aj.),
- doplňkové služby cestovního ruchu (půjčovny kol aj.).

JEJICH POTŘEBY/BEZ ČEHO SE NEOBEJDOU

- vyšší nároky na kvalitu služeb (ubytování, gastronomie, ostatní služby),
- informace o zajímavých kulturních a sportovních akcích,
- informace o nabídce turistické infrastruktury (ubytování, wellness, stravování),
- využívají informační centra a infopointy, letáky a turistické noviny (špatně vnímají infor-
mační nepropojenost regionu).

RIZIKA

- udržení kvality služeb – pokud se jim nebude líbit, budou sdílet své špatné zkušenosti

HANDICAPOVANÍ A JEJICH RODINY

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA

- lidé s různým typem handicapu,
- cestují s rodinou nebo ve skupinách,
- jsou napojeni na komunity handicapovaných a informace sdílí v nich,
- mají spíše skromné příjmy,
- rádi se vracejí na stejná místa, která se osvědčila,
- oceňují osobní přístup, bezpečí a stabilitu,
- jedno- i vícedenní hosté,
- přednost má cestování po České republice,
- jejich aktivity jsou dlouho plánované.

Impulz pro cestu po ČR: doporučení rodiny, známých a komunity handicapovaných,
inzerce na specializovaných serverech

HANDICAPOVANÍ A JEJICH RODINY

PROČ JE CHCEME OSLOVIT

- vhodný reliéf geoparku – rovinatý terén,
- chceme jim umožnit dostat se do kontaktu s přírodou bezpečně a pohodlně.

JAKÁ MAJÍ OČEKÁVÁNÍ – CO VYTVÁŘÍ JEJICH SPOKOJENOST

- služby a programy jsou pro ně přizpůsobené – mají pocit bezpečí, nejsou technické ani praktické problémy a mohou se cítit rovnocennou součástí společnosti,
- počítá se i s jejich rodinou – alternativní program (relax, zábava),
- osobní přístup – jsou zde vítáni,
- jasné a pravdivé informace o dostupnosti služeb a atrakcí,
- mohou si vše dopředu naplánovat.

JEJICH POTŘEBY/BEZ ČEHO SE NEOBEJDOU

- potřeby jsou odlišné podle typu handicapu,
- bezbariérové zázemí a služby,
- důvěra v organizátora či poskytovatele služeb,
- nabídka vhodných aktivit (jistota, jasný program),
- funkční orientační systém umožňující dobrou orientaci v terénu i v obcích,
- informace o časové a fyzické náročnosti tras a jejich povrchu a nabídka vhodných tras obecně,
- informace o dostupnosti turistických služeb (ubytování, občerstvení, WC atd.),
- informace o zajímavých kulturních akcích,
- informace o cenách a slevách + finanční dostupnost nabízených programů a služeb.

RIZIKA

- rizikovější skupina z hlediska možných zdravotních potíží a úrazů,
- investiční náročnost na vybudování zázemí, případně zpřístupnění atrakcí.

ZAHRANIČNÍ NÁVŠTĚVNÍCI

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA

- dominují návštěvníci z Německa (pak SR, PL),
- vyšší příjmy v porovnání s tuzemskými návštěvníky,
- převládá individuální doprava autem.

Preferovaná dovolená v ČR: městský turismus, návštěva památek, relaxace, poznávání, sport

PROČ JE CHCEME OSLOVIT

- početná potenciální cílová skupina se zájmem o poznávání

JAKÁ MAJÍ OČEKÁVÁNÍ – CO VYTVÁŘÍ JEJICH SPOKOJENOST

- komentované prohlídky v jejich jazyce a celková jazyková vybavenost ve službách,
- ucelená nabídka a dobrá informovanost pro návštěvníky ze zahraničí (zejména pro rodiny s dětmi a seniory),
- nabídka suvenýrů a dárků z daného města/oblasti (např. regionální potraviny, řemeslné výrobky, tradiční a typické produkty z dané oblasti).

JEJICH POTŘEBY/BEZ ČEHO SE NEOBEJDOU

- kvalitní ubytování (preference 3* a 4* hotelů),
- kvalitní informace o destinaci,
- prohlídky památek, muzeí s popisky v dotčeném jazyce,
- kvalitní nabídka gastronomie,
- směnárna nebo možnost platit v eurech.

RIZIKA

- nízká jazyková vybavenost pracovníků ve službách

SDĚLENÍ

Základním cílem interpretace Národního geoparku Ralsko je ukazovat návštěvníkovi spojitosti a vést ho od jednotlivostí k celku. Jde nám o to, zaujmout návštěvníka pro relativní detaily a na nich mu ukázat určité zákonitosti a širší souvislosti. Hlavní metou je dosáhnout „aha-momentu“, kdy návštěvník pocítí radost z toho, že pochopil nebo objevil novou souvislost. Věříme, že pochopení přinese lidem radost a malé „objevy“ motivují k dalšímu hledání a zkoumání. Proto budeme klást důraz na vlastní aktivitu návštěvníka a na to, aby objevoval souvislosti sám, jen s nezbytnou mírou pomoci. Tento princip se bude promítat do všech interpretačních aktivit geoparku.

GEOPARK RALSKO
KRAJINOU ZANIKLÝCH OBCÍ, ŽELEZNÉ RUDY
A PÍSKOVCE BEZ BARIÉR

GEOPARK RALSKO OTEVÍRÁ DVEŘE K NEČEKANÝM
SETKÁNÍM S MODERNÍ HISTORIÍ, PRASTAROU MINULOSTÍ
ZEMĚ I NOVOU DIVOČINOU. STAČÍ VSTOUPIT

GEOPARK
RALSKO JE
OKNEM DO
NITRA ZEMĚ

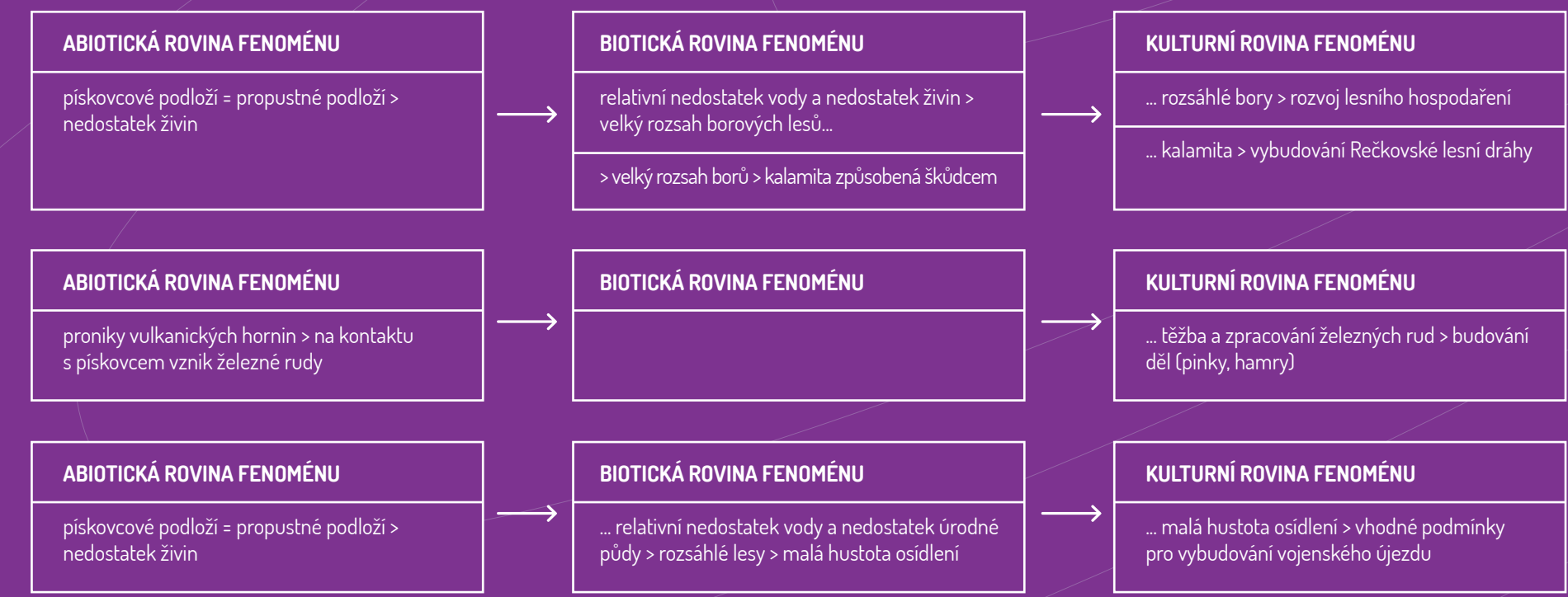

GEOPARK
RALSKO JE
KRAJINOU, KAM
SE VRÁTILA
DIVOČINA

GEOPARK
RALSKO JE
OTISKEM 20.
STOLETÍ

Programově chceme potlačovat kategorizování a třídění typické pro vědecké postupy, a naopak ukazovat, jak spolu fenomény souvisí a jak se ovlivňují. Z toho důvodu jsme abiotická, biotická a kulturní témata nedefinovali odděleně. Naopak se budeme snažit v každém jednotlivém tématu tyto roviny postihnout a dávat návštěvníkovi možnost, aby je zde spatřil a uvědomil si, že jde často o logický řetězec podmínek a důsledků.

PŘÍKLADY INTERPRETAČNÍHO POSTUPU

Hlavní témata/dílčí sdělení	Rozvíjející myšlenky	O čem je možné psát/mluvit v souvislosti s tématem	Příklady z reálu/co lze ukázat
GEOPARK RALSKO JE OKNEM DO NITRA ZEMĚ Území Geoparku Ralsko je mimořádné tím, že jsou zde pískovce na mnoha místech proráženy vulkanickými žilami a suký. Vzhledem k tomu, že vulkanické horniny z velkých hloubek zemského pláště vystoupily rychle k povrchu, zůstaly bez větších korových příměsí. Dozvídáme se z nich mnohé o zemském plášti.	Před 90 miliony lety v období druhohor zvaném křída byla oblast geoparku zalita mělkým mořem. Na jeho dně se usazoval křemenný písek a štěrky, ze kterého postupem času tíhou nadloží vznikla pevná hornina zvaná pískovec. Po ústupu moře na vzniklou pískovcovou tabuli začaly působit vnější síly (voda, vítr, led, živé organismy), které z ní doslova vymodelovaly spletitou mozaiku tvarů. Právě tady máte šanci vidět „sochařská díla“ přírody – skalní věže, skalní brány, skalní hodiny, voštiny, projevy bioeroze v podobě drobných chodbiček a tunýlků...	> jak je krajina formována erozí pískovců , jaké fyzikální zákony eroze ilustruje	Vranovské skály, Hradčanské stěny, Stohánek, Široký kámen, Dlouhý kámen, Skalní divadlo
		> jak a kde se pískovec těžil	Doksy, Vranov, Svěbořice, Hamerský Špičák
		> jaké a kde můžeme nalézt zajímavé fosilie a ichnofosilie	Údolí Zábrdky, Malá Buková
		> jaké vlastnosti má pískovec a jak to ovlivňuje krajinu	prameny u Ostrova, na Ralsku, u Hradčan
	Druhohorní a především třetihorní vulkanická činnost dala krajině vlastnosti, které o miliony let později využíval člověk.	> polzenit – hornina pojmenovaná podle řeky Ploučnice	Děvín, Koží hřbet
	Rozmarně meandrující řeka Ploučnice protékající geoparkem dala název jedné z nejstarších vyvěřelých hornin české křídové tabule a zapsala se tak do dějin světové geologie. Polzenity (odvozené od německého názvu Polzen – Ploučnice) za dramatických okolností vyvěřely jako žhavé magma z hlubin Země zhruba před 75 miliony lety. Poté utuhly a ležely ukryté pod vrstvou zdejších pískovců. V důsledku postupného zvětrávání a odnosu měkčího pískovce se polzenitové žíly dostaly na povrch.		
	Ve třetihorách došlo k proželeznění pískovce. Do otevřených puklin v pískovcích proniklo z hloubky žhavé magma a utuhlo v podobě žil. Sopečná činnost byla doprovázena oběhem horkých roztoků, z nichž se srážely minerály železa. Výsledkem je velice pestrý reliéf.	> jak vulkanická činnost ovlivnila složení zdejších pískovců, jak se pozná proželeznění	Skalní divadlo, Hamerský Špičák, Víšek

	Na mnoha místech geoparku se zjiřlověle části řil vulkanických hornin těžily jako řelezná ruda. Těžba probíhala především v 17. a 18. století a dodnes po ní v krajině můžeme najít pozůstatky ve formě povrchových dobývek (tzv. pinek) i podpovrchových řtol. Z natě- řžené rudy, které němečtí horníci říkali „Toneisenstein“ – zjiřlovělý řelezitý kámen – se poté tavením ve vysokých pecích (tzv. hutích) získávalo řelezo.	> jak ovlivnila přítomnost řelezných rud zdejší společnost od 16. do 19. století, kdy, kde a jak se těžila a zpracovávala řelezná ruda	Schächtenstein, Děvín, Kozí hřbet, Svě- bořice, Haviřský vrch, Boreček, Hradčany
	Na konci druhohor a ve třetihorách následkem tektonického tlaku došlo na mnoha místech k rozpukání pískovcové desky. Do vzniklých puklin proniklo řhavé magma z hlubin Země a utuhlo v podobě hornin (polzenit, ředič), které jsou mnohem tvrdší než pískovec. Těžily se na některých místech jako stavební materiál.	> jaké vyřveliny jsou typické pro území GR (řediče), kde byla a kde dnes je vidí- telná ředičová masa > k čemu byly řediče vřhledem k jejich tvrdosti používány	Čertova stěna
	Tvrde vulkanické horniny odolávají erozi výrazně lépe než měkké horniny usazené (pískovce aj.). Proto podmiňují vznik vyvýšených tvarů reliéfu – suků či hřbetů. Tyto strmé a často i stěži přístupné vrcholy se stávaly příhodným místem pro stavbu středověkých hradů (Ralsko).	> kde vulkanické řily a suky přetřvávají v krajině > jak je lidé vyuřivali (pro budo- vání hradů a opevnění)	Ralsko, Děvín, Bezděz
Jedním z významných rysů krajiny Geoparku Ralsko je vegetační diverzita daná tím, ře zde pískovce prostupují četné vulkanické horniny.		> jaký typ bioty roste na křemenných pískovcích a proč	borové lesy Malá a Velká Buková, Velký a Malý Jelení vrch, Děvín, Ralsko
		> jak a kde se uplatňuje vřliv karbonáto- vých vlořek v křemenných pískovcích a jakou květenu zde nacházíme	Hradčanské stěny, Velká a Malá Buková
		> jaká květena roste na místech s výcho- zy vulkanických hornin a proč	květnaté bučiny Malá a Velká Buková, Velký a Malý Jelení vrch, Děvín, Ralsko
		> proč a jak se na některých místech vytvořila rašeliniště a prameniště	Rašeliniště Černého rybníka, Pustý rybník, u Flesla

Hlavní řemata/dílčí sdělení	Rozvíjející myřlenky	O čem je možné psát/mluvit v souvislosti s řematem	Přikřlady z reálu/co lze ukázat
KRAJINA, KAM SE VRÁTILA DIVOČINA Vřhledem k vysídlení oby- vatelstva po druhé světové válce a následnému vojen- skému vyuřití území došlo k tomu, ře se značná část krajiny pod Ralskem změ- nila z původní zemědělské kulturní krajiny na řásteč- nou novou „divočinu“.	Relativní opuřtěnost/nezalidněnost oblasti kolem Ralska vytváří specifické podmínky – novou divočinu.	> jak se opuřtěná místa (dřívě vyuřivaná armádou) dnes opět samovolně navrcejí do „přirodního“ stavu, jak se projevuje postup tzv. sekundární sukcese ⁴	střelnice – dopadovka – postupná sukcese bývalé rybníky – proměna, zarůstání – zbytky hrází
		> čím je zdejší krajina přitařlivá pro vzác- né druhy zvířat – například pro vlka	řilmy a fotky z fotopastí – SCHKO Koko- řínsko – Máchův kraj
	Oblast Dokeska je významnou ptačí oblastí vřhledem k jedinečné kombinaci suchých stanoviřtř na pískovcových horninách (s pře- vážně borovými porosty s vřřesoviřtní vegetací) a pestrou mozaikou mokřadních biotopů, jako jsou podmáčené louky, rozsáhlé rákosi- ny, rašeliniřtř a rybníční soustavy (dokeská a hradčanská). ⁵	> jaké vzácné ptačí druhy oblast hostí	Novozámecký rybník, Břehyně – Pecopa- la – CHKO Kokořínsko – Máchův kraj
		> o pobytech Karla Hynka Máchy v oblasti	Máchova poutní stezka Naučná stezka K. H. Máchy Památník KHM – Doksy Máchovo jezero, Staré Splavy, Děvín, Ralsko, Královský stolec
		> o izolovaných místech, která slouřila jako poustevny	Stohánek, kaple sv. Eustacha v polesí Bo- reček, Psí kostely, Jezová – geza – pověřt

⁴ Přiběř listonoha – vzácný korýř: výřkyt vázaný na kaluře v tankodromech – vhodné podmínky vytvořeny těžkou vojenskou technikou a nepouříváním chemických látek v zeměděřství (krajina neslouřila pro účely zeměděřství). Nyní se musí podmínky vytvářet uměle.

⁵ Ptačí oblast řeskolipsko zahrnuje tři národní přirodní rezervace: Novozámecký rybník, Břehyně – Pecopala a Velký a Malý Bezděz. Dále dvě národní přirodní památky: Swamp a Jestřebské slatiny, jednu přirodní rezervaci – Hradčanské rybníky. Národní přirodní rezervace Břehyně – Pecopala je jednou z prvních rezervací v řesku, které byly zahrnuty do sítě biogenetických rezervací Rady Evropy (Natura 2000).

Hlavní témata/dílčí sdělení	Rozvíjející myšlenky	O čem je možné psát/mluvit v souvislosti s tématem	Příklady z reálu/co lze ukázat
Geopark Ralsko je kraj, ve kterém můžete najít OTISK 20. STOLETÍ , neboť hlavní dramatické události minulého století se projevily ve zdejší krajině zásadním způsobem – v lidech i v krajině. Území geoparku je dokladem toho, že krajina je spojena s politikou a sama je politikum – věci veřejnou .	Po vysídlení německého obyvatelstva po druhé světové válce nebylo natrvalo dosídleno ani obyvatelstvo české vzhledem ke vzniku vojenského výcvikového prostoru, což vedlo k zániku řady obcí. Od roku 1950 sloužil prostor vzdušnému i pozemnímu výcviku československé armády.	> o zaniklých obcích, osadách a samotách , jejich často velmi nenápadné pozůstatky > příběhy obyvatel zaniklých obcí	Zaniklá sídla: Černá Novina, Holičky, Ostroh, Česká Novina, Náhlov, Medný, Palohlavy, Křída, Olšina, Kostřice, Okna, Kracmanov, Proseč, Jabloneček, Chlum, Prosíčka, Židlov, Krupský dvůr, Horní Krupá, Jezová, Strážov, Nový Dvůr Dochovaná kronika obce Jezová, císařské duby, ⁶ pozůstatky ovocných sadů, sklepy tesané ve skalách, Palohlavy: zbytek hřbitova, historické fotografie, plány jednotlivých obcí (ručně kreslené)
	Odchodem obyvatel zmizel i hospodář, který by o krajinu pečoval, a byla zpřetrhána „paměť“ krajiny. Dnes ji musíme hledat a znovu na ni navazovat. Charakter krajiny se však již značně změnil.	> o Valdštejnské oboře > o Rečkovské lesní dráze > o tradičních lesních řemeslech – smolařství, sbírání lesních plodů, výrobě dřevěného uhlí atd.	Dlouhá rokle u Hradčan, Rečkovská lesní dráha, Valdštejnové (lesní obora, lesnictví)
	Území bylo vždy významným lesním hospodářstvím (od 17. století ve správě Valdštejnů) a pozůstatky tzv. Rečkovské lesní dráhy ⁷ jsou dokladem toho, jak i lesní hospodářství ovlivňuje krajinu a přírodní vlivy zpětně ovlivňují hospodářství.	> o budování trkačů, dřevěných vodovodů, rybníků nebesářů...	mlýny na Zábrdce, vodojem Proseč, čerpací stanice do Proseče z roku 1894 – technická památka – Zábrdka – trkače
	Dřívější obyvatelé krajinu dobře znali (žili tu několik staletí) a museli se vyrovnat s jejími slabinami, jako je nedostatek vody . Budovali důmyslné trkače, dřevěné vodovody, rybníky nebesáře ad.		

⁶ V roce 1906 se na různých místech rakousko–uherské monarchie vysazovaly tzv. císařské duby, připomínající šedesát let vlády císaře Františka Josefa I.
⁷ Rečkovská lesní dráha – téměř 26 km dlouhá úzkokolejná lesní dráha – byla založena v roce 1914 (kvůli kalamitě způsobené sosnokazem borovým) a zrušena v roce 1950.
⁸ 1757: sedmiletá válka – prusko–rakouská fronta – rakouský generál v Kuřívodech, 1778: válka o bavorské dědictví – Prusové v Mimoní a Hvězdově.
⁹ Srážka u Kuřívod a šarvátka u Ploužnice (26. 6. 1866).
¹⁰ Tento areál byl po druhé světové válce srovnán se zemí. Po zřízení vojenského výcvikového prostoru byla na tomto místě dopadová střelnice.
¹¹ Za druhé světové války fungovalo letiště Hradčany jako výcvikové středisko Luftwaffe, na konci války zde byl i Hans-Ulrich Rudel (Němci oslavovaný pilot střemhlavých bombardérů). Zajímavé jsou jeho vzpomínky na pobyt v Hradčanech, na bombový útok americké armády na letiště v květnu 1945 a na konec války.
¹² Příběhy: výcvik československé armády (50. léta), tajný výcvik izraelských jednotek, příběh podivné nehody a smrti hrdiny Sovětského svazu generálmajora Antonína Sochora, výcvik parašutistické jednotky (Stráž p. Ralskem).

	Zřízení vojenského prostoru Ralsko v roce 1950 bylo završením dlouhodobé vojenské historie regionu. Podralsko je jedním z českých území, kde se už od dob rakousko–uherské monarchie až do konce 20. století projevoval vliv armády a jejích zájmů. Území poznamenaly vojenské aktivity v rámci sedmileté války a války o bavorské dědictví . V roce 1866 se na území geoparku odehrály první srážky pruských a rakouských vojsk, které předznamenaly bitvu u Hradce. Letiště Hradčany a Hvězdov jsou místa spojená s výcvikem novodobých válečníků za druhé světové války. V letech 1947–1951 zde došlo k postupnému zřízení vojenského prostoru. Ten byl zdrojem událostí a vlivů, které jiné oblasti nezažily. Rok 1968 znamenal pro území další předěl poté, co zde byly umístěny jednotky sovětských vojsk a sovětské jaderné zbraně. Izolovanost území se ještě posílila a přibyla zcela nová skupina obyvatel. Poslední sovětský voják opustil vojenský prostor Ralsko v roce 1991.	> kde a jak se projevily vojenské aktivity v rámci sedmileté války , v rámci války o bavorské dědictví ⁸	šance u Hradčan – valy u Hvězdova a Ploužnice
		> jaké události zde proběhly v roce 1866 – srážka u Kuřívod (první srážky pruských a rakouských vojsk, které předznamenaly bitvu u Hradce) ⁹	naučná stezka po památnících 1866, rekonstrukce bitvy 1866, Dlouhý vrch u Provodína (reduta)
		> o vojenské hřebárně , která byla za dob Rakouska–Uherska v osadách Nový Dvůr, Ostrov, Medný ¹⁰	Ostroh: val – zbytky po hřebárně
		> o spojení letiště Hradčany a Hvězdov s výcvikem novodobých válečníků a s jejich často podivuhodnými příběhy ¹¹	Hradčany letiště
		> o zřízení vojenského prostoru v letech 1947–1951, o jeho vlivu na stagnaci celé oblasti ¹²	Památník A. Sochora
		> o pobytu sovětské armády ve výcvikovém prostoru po roce 1968 (umístění jaderných zbraní)	Strážov: panelové odpaliště raket SCUD, Letiště Hradčany: hangáry, palivové nádrže, Kuřívody a Ploužnice: socialistické kulturní domy, Svěbořice: ruiny, Jezová: sklad pro jaderné hlavice, Chlum: garáže nosičů raket – ruina
	Politicko–ekonomické zájmy v období normalizace (1968–1989) znamenaly pro Podralsko další ničivé zásahy, které se zásadně vepsaly do tváře krajiny a ovlivnily osudy zdejších lidí. Uranové doly sice znamenaly ekonomický impuls pro zdejší region, ale také nesmírnou ekologickou zátěž.	> jaký vliv měly uranové doly na zdejší region, jak se projevuje ekologická zátěž spojená s těžbou	Stráž pod Ralskem, Hamr na Jezeře – důlní areály
	V letech 1968–1991 přebývalo ve vojenském prostoru a v okolních městech a obcích zhruba 20 tisíc sovětských vojáků. Tento fakt významně ovlivnil i sociální a kulturní život regionu.	> co pro zdejší krajinu znamenal provoz vojenského prostoru a cvičné střelnice v dobách využívání sovětskou armádou	Stráž pod Ralskem: paměť lidí, jak se žilo v sousedství sovětských vojáků Mimoň – gymnázium (škola pro děti sovětských důstojníků) + další stavby + paměť lidí

GEOPARK RALSKO JE OKNEM DO NITRA ZEMĚ

➞ Území Geoparku Ralsko je mimořádné tím, že zde jsou pískovce na mnoha místech proráženy vulkanickými žilami a suky. Před 90 miliony lety v období druhohor zvaném křída byla oblast geoparku zalita mělkým mořem. Na jeho dně se usazoval křemenný písek a štěrk, ze kterého postupem času tíhou nadloží vznikla pevná hornina zvaná pískovec. Po ústupu moře na vzniklou pískovcovou tabuli začaly působit vnější síly (voda, vítr, led, živé organismy), které z ní doslova vymodelovaly spleitou mozaiku tvarů. Právě tady máte šanci vidět „sochařská díla“ přírody – skalní věže, skalní brány, skalní hodiny nebo voštiny.

Druhohorní a především třetihorní **vulkanická činnost** dala krajině novou tvář a diverzitu. Rozmarně meandrující řeka Ploučnice protékající geoparkem dala název jedné z nejstarších vyvěřelých hornin české křídové tabule – polzenitu – a zapsala se tak do dějin světové geologie. **Polzenity** vyvěřely za dramatických událostí asi před 75 miliony lety jako žhavé magma z hlubin Země a vzhledem k tomu, že vystoupily rychle k povrchu, zůstaly bez větších korových příměsí. Dozvídáme se z nich mnohé o zemském pláští. Poté utuhly a ležely ukryté pod vrstvou zdejších pískovců. V důsledku postupného zvětrávání a odnosu měkčího pískovce se polzenitové žíly dostaly na povrch.

Na mnoha místech geoparku se zjilovělé části žil vulkanických hornin těžily jako železná ruda. Těžba probíhala především v 17. a 18. století a dodnes po ní v krajině můžeme najít pozůstatky ve formě povrchových dobývek (tzv. pinek) i podpovrchových štol (na Děvině). Z natěžené rudy, které němečtí horníci říkali „Toneisenstein“, zjilovělý železitý kámen, se poté tavením ve vysokých pecích (tzv. hutích) získávalo železo.

Tvrdé vulkanické horniny odolávají erozi výrazně lépe než měkké horniny usazené (pískovce). Proto podmiňují vznik vyvýšených tvarů reliéfu – suků či hřbetů. Tyto strmé a často i stěží přístupné vrcholy se stávaly příhodným místem pro stavbu středověkých hradů (Ralsko, Děvín, Bezděz).

GEOPARK RALSKO JE KRAJINOU, KAM SE VRÁTILA DIVOČINA

➞ Vzhledem k vysídlení obyvatelstva po druhé světové válce a k následnému vojenskému využití území došlo k „pustnutí“ krajiny pod Ralskem a k její proměně z původní zemědělské kulturní krajiny na „novou divočinu“ – zelený ostrov lesů, ticha a samoty. Dnes je část geoparku významnou ptačí oblastí vzhledem k jedinečné kombinaci suchých stanovišť na pískovcových horninách a pestré mozaiky mokřadních biotopů. Významné jsou především rozsáhlé rybníční soustavy, které jsou dokladem řemeslného umění a spolupráce člověka a přírody. V „nové divočině“ našly útočiště mnohé ptačí druhy i divoké šelmy (vlk). V jedné z největších obor ve střední Evropě, v oboře Židlov, probíhá záchranný program zubra evropského.

Rozeklaná a přitom fotogenická, jakoby zapomenutá a přitom obydlená krajina Podralska je člověku zdrojem inspirace. „Divočina“ pískovcových skal hrála významnou roli v dílech romantismu, jedním z nejvýznamnějších básníků „romantické divočiny“ byl Karel Hynek Mácha.

GEOPARK RALSKO JE OTISKEM 20. STOLETÍ

➞ Geopark Ralsko je kraj, ve kterém můžete najít **OTISK 20. STOLETÍ**, neboť hlavní dramatické události minulého století se projevily ve zdejší krajině zásadním způsobem – v lidech i v krajině. Území geoparku je dokladem toho, že **krajina je spojena s politikou a sama je politikum – věcí veřejnou**.

Během druhé světové války oblast sloužila pro výcvik vojenských jednotek (výcvik německého letectva na letišti Hradčany a ve Hvězdově). Po vysídlení německého obyvatelstva po druhé světové válce nebylo natrvalo dosídleno ani obyvatelstvo české. V letech 1947-1951 došlo k postupnému zřízení **vojenského prostoru** pro pozemní i letecký výcvik československé armády. Rok 1968 znamenal pro území další předěl poté, co zde byly umístěny **jednotky sovětských vojsk** a sovětské jaderné zbraně. Izolovanost území se ještě posílila a přibyla zcela nová skupina obyvatel. Vojenský prostor fungoval až do roku 1991. Během tohoto období zmizelo nenávratně 17 obcí i s kostely a hřbitovy, naopak vyrostly stavby sloužící vojenským účelům. Území se uzavřelo okolnímu světu a místa, která vojska nechala ležet ladem, si příroda obratem vzala zpět. Odchodem obyvatel zmizel i hospodář, jenž by o krajinu pečoval, a byla přetrhána „paměť“ krajiny. Dnes tuto paměť musíme hledat a znovu na ni navazovat.

Politicko-ekonomické zájmy v období normalizace (1968-1989) znamenaly pro Podralsko další ničivé zásahy, které se zásadně vepsaly do tváře krajiny a ovlivnily osudy zdejších lidí. V roce 1967 byla v oblasti pod Ralskem zahájena těžba uranu. **Uranové doly** sice přinesly ekonomický impulz pro zdejší region, ale také nesmírnou ekologickou zátěž.

NÁSTROJE

Interpretační a informační aktivity Geoparku Ralsko budou pokrývat celou škálu metod a nástrojů, které budou voleny s ohledem na téma a vhodnost pro určitou cílovou skupinu. Snažíme se oslovit a zapojit návštěvníka v jednotlivých situacích dle pravidel návštěvnického kontinua:

NÁSTROJE

V rámci interpretační činnosti budou používány následující metody či média a jejich kombinace:

FORMA	NÁZEV	CÍLOVÁ SKUPINA	FÁZE NÁVŠTĚVNICKÉHO KONTINUA
TIŠTĚNÁ MÉDIA	propagační tiskoviny, letáky, mapy	všechny	při příjezdu, při pobytu
	fotografické publikace	aktivní střední věk, zahraniční návštěvníci	při pobytu, po návratu – vzpomínka
	informační a osvětové brožury	aktivní střední věk, organizované skupiny dětí, zahraniční návštěvníci	při pobytu, po návratu – prohlubování znalostí
	pracovní listy a průzkumnické sešity	rodiny s dětmi, organizované skupiny dětí, handicapovaní	při pobytu, po návratu
OSOBNÍ INTERPRETACE	terénní exkurze	aktivní střední věk, zahraniční návštěvníci, handicapovaní	při pobytu
	terénní EVVO program	organizované skupiny dětí	při pobytu
	EVVO programy v učebnách	organizované skupiny dětí	při pobytu
	animační programy	rodiny s dětmi, handicapovaní	při pobytu
	akce a eventy	rodiny s dětmi, aktivní střední věk, handicapovaní	při pobytu

NAUČNÁ INFRASTRUKTURA	geostezky	aktivní střední věk, zahraniční návštěvníci	při pobytu
	expozice	všechny skupiny	při příjezdu, při pobytu
	venkovní areály a interaktivní prvky	rodiny s dětmi, handicapovaní	při příjezdu, při pobytu
MOBILNÍ APLIKACE A ONLINE MÉDIA	umělecké artefakty v krajině	všechny	při pobytu
	webové stránky, sociální sítě, interaktivní mapa	všechny skupiny	před návštěvou, po návratu
	virtuální stezky s QR kódy	rodiny s dětmi, zahraniční návštěvníci, aktivní střední věk	při pobytu
	mobilní aplikace s rozšířenou realitou a 3D animacemi	rodiny s dětmi, handicapovaní	před návštěvou, při pobytu
	questing	rodiny s dětmi, organizované skupiny dětí, handicapovaní	při pobytu
TERÉNNÍ HRY	geocaching	rodiny s dětmi, handicapovaní	při pobytu
	kurzy v přírodě	organizované skupiny dětí	při pobytu
REGIONÁLNÍ PRODUKTY	suvenýry	všechny skupiny	při příjezdu, při pobytu, po návratu
	ukázky řemesel	rodiny s dětmi, aktivní střední věk, zahraniční návštěvníci	při pobytu

POPIS VYBRANÝCH NÁSTROJŮ

PROPAGAČNÍ TISKOVINY, LETÁKY, MAPY

ZÁSADY

JEDNOTNOST. Pro účely propagačních tiskovin vzniknou grafická a obsahová vodítka. Tato vodítka stanoví pro každé dílčí téma ustálené slogany, aby na všech materiálech byla stručná vyjádření sjednocena. Jednotlivé materiály budou používat ustálenou sadu ikon a ikonografických prvků a bude kladen důraz na to, aby každý materiál odkazoval na webovou stránku s přehledem interpretačních aktivit Geoparku Ralsko.

DŮRAZ NA UŽIVATELE. Materiály budou připravovány s vědomím cílové skupiny. Při komunikaci s pracovníky informačních center bude zjišťováno, zda materiály odpovídají očekávání návštěvníků a jejich potřebám. Aktivní střední věk například dobře reflektuje témata zaniklých obcí a zmizelých míst, má rád srovnávání, jak vypadala místa dříve a nyní. Ocení publikaci, která bude fungovat i jako suvenýr (kvalita zpracování, důraz na fotografie).

INTERAKTIVITA. Informační materiály většího formátu, kde pro to bude prostor, budou obsahovat i část, která

provokuje návštěvníka otázkami typu: „Víte, že...?“ nebo minikvízem. Tyto části by měly komunikovat, že návštěva geoparku povede k tomu, že se návštěvník něco nového a zajímavého dozví.

PRACOVNÍ LISTY A PRŮZKUMNICKÉ SEŠITY

ZÁSADY

KONCEPČNOST. Ke stěžejním tématům geoparku vzniknou postupně pracovní listy jakožto relativně nízkoprahová aktivita pro školní skupiny a rodiny s dětmi. Pracovní listy budou důsledně označovány informací, pro jakou věkovou skupinu jsou určeny, a podobně jako informační materiály budou užívat jednotné pojmenování témat a fenoménů. Budou koncipovány tak, aby se postupně staly ucelenou sadou a mohly být posléze vydány v souborném průzkumnickém sešitě. Pracovní sešit může mít formu desek s jednotlivými listy nebo ucelené brožury.

REFLEXE NÁVŠTĚVNICKÉHO KONTINUA. Pracovní listy a posléze průzkumnické sešity obsahují aktivity (úkoly) ve struktuře odpovídající návštěvníckému kontinuu: doma

před návštěvou, při příjezdu (orientační aktivita), při pobytu (průzkumná aktivita), po návratu. Pro posílení motivace k plnění daných úkolů (zvláště úkolů ve fázi po návratu) budou pracovní listy odkazovat na „akademii geoprůzkumníků“ a promovat skutečnost, že za každý splněný úkol může návštěvník získat digitální odznak a za dovršení celé sady úkolů odznak prvního – x-tého stupně „akademie geoprůzkumníků“.

TERÉNNÍ EXKURZE

ZÁSADY

DIALOG S NÁVŠTĚVNÍKY. Průvodci musí být schopni navázat dialog s návštěvníky, zjistit, co je nejvíce zajímavé, a podle toho upravit svůj program. Stejně tak pružně reagovat, pokud se na program sejdou rodiny s dětmi. Průvodci musí být vybaveni obrazovými materiály, aby mohli „ilustrovat“ fenomény, o nichž se zmíní. Je zapotřebí vytvořit zásobník drobných aktivit, kvízových her, které budou aktivizovat děti. Zároveň je podstatné vytvořit systém zpětné vazby od návštěvníků (evaluace programu).

UMĚŘENOST. Komentovaná prohlídka musí být typem zážitku v krajině, je potřeba nepřesytit, nenudit, ale pracovat s napětím a zvědavostí.

ČASOVÁ FLEXIBILITA. Cílem je nabídnout v sezoně i mimo sezóně možnost najmout si komentovanou prohlídku určité lokality s geoprůvodcem nebo se zarezervovat do některého z termínů, kdy se procházka koná pro větší skupiny. Rezervační systém na prohlídky musí postihovat, že skupina zahrnuje i děti.

EXKLUZIVITA. Návštěvníci uvítají autentické zážitky, ocení pocit exkluzivity – dostanou se někam, kam by se normálně bez průvodce nedostali, nebo se setkají s někým, s kým není lehké se setkat.

SDÍLENÍ ZKUŠENOSTÍ A OSOBNÍ RŮST PRŮVODCŮ.

Pro realizaci této služby bude vytvořen vzdělávací modul a po certifikaci průvodců bude vytvořen prostor, kde se budou moci průvodci setkávat a sdílet své zkušenosti nebo reakce lidí (každoroční setkání).

AKCE A EVENTY

ZÁSADY

PROPOJENÍ S UMĚNÍM. Mezi nástroje geoparku patří také akce, které využívají uměleckých nebo tvořivých aktivit k budování vztahu ke krajině nebo konkrétním lokalitám.

PŘEKLENOVAT BARIÉRY. Akce mají propojit lidi z různých uměleckých oborů (poezie, výtvarné tvorby, hudby, divadla) a dalších vědních oborů, které se zabývají krajinou – např. ekologie, psychologie, filozofie, historie, přírodní vědy, což odpovídá modernímu celostnímu přístupu ke krajině a člověku.

ZAPOJENÍ. Do přípravy i do samotné akce je zapotřebí zapojovat místní lidi, studenty a další zájemce, neboť sám proces je důležitý, nikoliv jen výsledná akce.

Příklad na následující straně >

Poznávat, zkoumat a hrát si

Vyprávět a sdílet příběhy krajiny ☺
Být ve spojení s místem ☺

PŘÍKLAD

LANDARTOVÝ FESTIVAL PROMĚNY

Příkladem tohoto typu akcí je landartový Festival Proměny, každoroční akce konaná v květnu. Jejím posláním je posílení kulturní identity místních obyvatel s krajinou v pohraničí, která prošla (stejně jako podobná místa v Sudetech) zásadní proměnou ve 20. století. V dnešní době k takovým místům hledáme vztah, mnohá z nich jsou místa „zmizelá“, jejichž význam pro budoucnost musíme teprve najít. Chceme, aby umělecké vyjádření zkusilo překlenout historii násilné přeměny krajiny, která poznamenala její tvář ve 20. století.

LAND ART JE CESTA

Land art je v tomto projektu nejen umělecký směr, ale také způsob, jak se vrátit ke kořenům kraje, k přírodě a k historii místa. Land art a environmentální umění je ekologicky laděný umělecký směr, který nezatěžuje přírodu, ale naopak vede k návratu k přírodním materiálům a ke znovunalezení vztahu k přírodě jako takové.

SYMBOL PROMĚNY

Proměna – přechod do jiného stavu – prastarý symbol, který nacházíme v přírodě i v kultuře. Je krajina pod Ralskem kulturní, divoká, nebo zdivočelá? Můžeme v ní číst dramata minulého století i mnohem starší. Nemáme však potřebu ji škatulkovat ani spočívat v minulosti. Je potřeba pochopit, že základní jistotou přírodního světa je změna vedená živoucí a tvořivou silou, která pracuje v daném okamžiku na daném místě s možnostmi, jež jsou k dispozici, a s účastí na okolních vztazích. A tváří v tvář této kreativě člověk vnímá výzvu najít své místo a povahu lidství mezi zemí a nebem.

A JAK TO PROBÍHÁ?

V krajině zaniklých obcí pod Ralskem vznikají před festivalem a v průběhu festivalu landartová díla, která vycházejí z materiálů a z genia loci daného místa. Každý, kdo přijde na festival, se může přidat – vytvořit své dílo v krajině. Festival je místem setkání v krajině. A potom – některá díla vydrží, jiná odnese čas a přírodní živly. Nastane proměna.

GEOSTEZKY

ZÁSADY

PLÁNOVÁNÍ. Geostezky jsou finančně náročné aktivity a před jejich realizací je potřeba zvážit, jak a které fenomény interpretovat. Je potřeba posoudit, zda se naučné tabule vůbec hodí do určitých lokalit a jak navazují na již existující či plánovanou infrastrukturu (odpočívadla, lavičky). Naučné tabule jsou také nevhodné pro některá témata, jež je zapotřebí více vysvětlit, protože tabule je omezena množstvím textu a obrazového materiálu.

INTERAKTIVITA. Stezky je potřeba vnímat nikoliv jako pasivní médium, ale například jako možnou součást průvodcovaného či EVVO programu, kterou může lektor využít. Tabule lze využít také při questingu nebo při instalaci obrázků s 3D animacemi. Stezka musí zahrnovat aktivity pro děti, tj. různé interaktivní prvky, herní prvky, vítána jsou také odpočívadla, kde mohou rodiče posedět, zatímco děti zkoumají okolí (potřebné podněty pro zkoumání).

PŘÍKLAD

GEOSTEZKA PŘES BUKOVÉ HORY

Naučnou stezku, která prochází po nově značených turistických trasách na spojnici Hradčany – Kuřivody – Bezděz, vybudoval Geopark Ralsko v roce 2015. Jednoduché informační tabule doplňují interaktivní prvky na místě zaniklé osady Strážov a na Jahodové pasece. Součástí stezky jsou kamenná posezení a artefakty, které odkazují na pískovec jako na hlavní stavební materiál, jenž byl místními obyvateli odjakživa využíván.

OTEVÍRÁME KAPITOLY GEOLOGICKÉ HISTORIE

Území Geoparku Ralsko se vyznačuje pestrou geologickou stavbou a rázovitým reliéfem, kde se střídají plošiny s pískovcovými skalními městy a se strmými čedičovými suky. Každé zastavení na stezce otevírá jednu kapitolu geologické nebo kulturní historie krajiny a téma zároveň odpovídá tomu, co návštěvník může na konkrétním místě vidět. Geostezka nás provede od prozeleznělých pískovců, skalního řícení s fosiliemi přes vulkanické vrcholy s nádhernými výhledy až k zaniklé osadě, rašeliništi a prameništi, které jsou v chudých a suchých pískovcích doslova unikátem.

VIDĚT A DOTKNOUT SE

Informace na panelech nebo na interaktivních prvcích dávají návštěvníkovi možnost a nabídku najít konkrétní fenomén v blízkém okolí – fosilie (druhohorní mušle), bouřkové kuličky (železitě konkrece kulovitého tvaru), sklepy po zaniklé osadě, zbytky odpaliště po raketách SCUD...

Vrstvit informace a poznávat pod širým nebem ☺☺

EXPOZICE

Vzhledem k tomu, že v oblasti je relativně málo atraktivit, které by byly využitelné v době tzv. špatného počasí, je třeba usilovat o to, aby oblast získala další „zastřešenou“ atraktivitu, jež by navíc prezentovala její hodnoty a zajímavosti. Vybudováním návštěvnického centra získá geopark i důležitý atribut potvrzující jeho existenci a umožňující kontakt i s náhodným návštěvníkem, který aktivity geoparku před svým příjezdem nezaznamenal. Návštěvnické centrum bude mít tři vzájemně provázané části: 1) Iniciační a orientační, 2) Vzdělávací a informační, 3) Zážitkovou a aktivizační.

ZÁSADY

DŮRAZ NA CELEK A SDĚLENÍ. Mnohem více než jednotlivosti je třeba v expozici zdůraznit souvislosti s celkem. Expozice bude vytvořena tak, aby dobře a efektivně vyjadřovala jedno z klíčových sdělení Geoparku Ralsko: „Souvislost mezi geologickou (krajinnou) minulostí a lidskou (kulturní) současností je mnohem silnější, než je na první pohled patrné. Zkuste s námi nový úhel pohledu...!“

ODLIŠIT SE. Návštěvnické centrum bude prezentovat fenomény v oblasti způsobem, který bude dobře odlišitelný od jiných regionálních muzejních expozic.

ROZCESTÍ. Návštěvnické centrum bude fungovat i jako hlavní křižovatka pro aktivity geoparku. Návštěvník se dozví o možnosti prohlídky určitých lokalit s geoprůvodcem, o virtuálních i fyzických naučných stezkách, o obsahu

mobilní aplikace a dalších geoturistických produktech, o jednotlivých fenoménech oblasti a v závěru každé informační části je mu nabídnuta konkrétní aktivita, které se může zúčastnit nebo ji zažít s výzvou k aktivitě.

NABÍDNOUT AKTIVITU. Jedním z důvodů pro vybudování návštěvnického centra je potřeba vytvořit novou indoorovou (na počasí nezávislou) atraktivitu oblasti. Proto je třeba, aby návštěvnické centrum poskytovalo zajímavý program na jednu až tři hodiny. Prostory proto musí být řešeny tak, aby byly členité (dávaly možnost se zde zastavit a věnovat se něčemu intenzivněji) – např. prostory s interaktivními aktivizujícími exponáty, dílnou/laboratoří pro tvořivé nebo výzkumnické programy s lektorem a potřebné zázemí.

NÁVŠTĚVNÍK = OBJEVITEL. Účelem těchto částí návštěvnického centra je aktivizovat návštěvníky v rámci jejich pobytu v centru, ale také je podnitit k objevitelské aktivitě obecně – tedy dát pocítit návštěvníkovi radost z objevování a ukázat, že objevy týkající se mikrojevů se mohou dotýkat či vysvětlovat „velké“ jevy. V části iniciační a orientační je návštěvník motivován k tomu, aby objevoval zajímavé fenomény a lokality, které expozice prezentuje, a orientoval se v prostoru geoparku i samotné expozice. V části vzdělávací a informační budou informace a fakta používány jako „stavební materiál“ pro objevitelské zážitky. V této části jsou exponáty pojaty jako vědecké problémy: jsou zde předložena fakta a problém a návštěvník je vyzván k úvaze a rozřešení problému. V části zážitkové a aktivizační bude kladen důraz na vlastní aktivitu návštěvníka.

PROVÁZAT S OSOBNÍ ZKUŠENOSTÍ. Celková koncepce expozice bude respektovat zásady kvalitní interpretace a předkládat kromě faktů a informací také informaci o významu určitého jevu pro běžný život návštěvníka.

MODERNÍ TECHNOLOGIE NENÍ VŠECHNO. Je třeba mít na paměti, že například skupina „aktivní střední věk“ má často rezervovaný postoj k interaktivním a technickým prvkům, a to zejména v případě, kdy ovládání není intuitivní. Proto je třeba velmi pečlivě testovat ovládání prvků nebo vytvořit k exponátu netechnologickou část. Při přípravě a realizaci je nutné zvážit finanční a technickou udržitelnost jednotlivých prvků. Technologický pokrok jde obrovsky dopředu, zvláště v oblasti informačních technologií, a co je dnes moderní, bude za pár let zastaralé a nezajímavé. Z toho důvodu je dobré promyslet fungování jednotlivých prvků, jejich možnosti aktualizace či modernizace, jejich nároky na údržbu a poruchovost.

ODPOČINOUT SI A HRÁT SI. Expozice nabídne prostor pro zastavení, odpočinek, volnou hru dětí, neboť právě takové věci lidé na dovolené potřebují.

MÍSTO SETKÁNÍ. Hlavní strategii při prezentaci geoparku, je to, že krajina je propojena s lidmi a z pohledu současnosti je příběh krajiny zároveň příběhem lidí, kteří zde žijí. Proto bude prezentace fenoménů v návštěvnickém centru postavena na osobní výpovědi a osobní formě pozvání do krajiny. Expozice bude i místem setkání s geoprůvodcem, pedagogem EVVO

programu. Geopark není prostý myšlenkový konstrukt, ale soubor aktivit lidí a je zajímavé se s nimi setkat.

EXPOZICE JE STÁLE ŽIVÁ, I VY SE MŮŽETE PODÍLET NA JEJÍ TVORBĚ.

Pro efektivní propagaci návštěvnického centra je třeba najít i fotogenickou a dobře prezentovatelnou aktivitu, která bude již při prvním spatření (např. na fotografii na webu nebo na propagačním letáku) návštěvníky identifikována jako příležitost k dobré zábavě. Velkou atrakcí pro rodiny s dětmi, ale i mládež může být například kontinuální dílna sochání z pískovce. V areálu návštěvnického centra bude zóna s malými i většími pískovcovými bloky, kde se bude možné se zapůjčeným vybavením podílet na skupinové tvorbě pískovcových soch. Centrální (největší blok) bude snímán kamerou, aby mohl vznikat časosběrný snímek, na němž bude vidět, jak se socha utváří a proměňuje. Tento časosběrný snímek bude fungovat jako motivace pro návštěvníky, kteří by měli větší chuť se na procesu podílet, a jako propagace dílny na webu geoparku. Vzniklé sochy se postupně stanou jakousi venkovní galerií návštěvnické aktivity (s uvedením letopočtu a počtu návštěvníků) a postupně tak budou budovat identitu návštěvnického centra jako prostoru otevřeného pro aktivitu návštěvníků. Na kontinuální dílnu sochání z pískovce budou navazovat řízené dílny s výtvarníky nebo sympozia tvorby soch z hutněného písku.

VENKOVNÍ AREÁLY A INTERAKTIVNÍ PRVKY

ZÁSADY

VÍTEJTE. Venkovní expozice umístěná v jádrových zónách geoparku (např. Kuřivody) bude fungovat zároveň jako areál, který návštěvníka uvítá a poskytne mu základní informace o orientaci v terénu, fenoménech geoparku a možnostech aktivit. Cílem je motivovat k návštěvě zajímavých lokalit a k vlastnímu poznávání hravou formou.

POZNÁVAT, ZKOUMAT A HRÁT SI. Venkovní expozice bude zaměřena na popularizaci hlavních fenoménů na území geoparku. Hlavním účelem jednotlivých exponátů bude poznávání hravou formou – návštěvníci si mohou exponáty osahat, vyzkoušet a hrát si.

STÁLE PŘÍSTUPNÁ. Výhodou venkovní expozice je stálá dostupnost, neexistuje zde otevírací doba a je samoobslužná.

RŮZNÉ PERSPEKTIVY. Venkovní expozice či interaktivní prvky budou využívat moment překvapení z nových pohledů na věc – např. různé perspektivy pohledu (Up and Down – nadhled a podhled) či využití jiných smyslů než zraku. Takové prvky fungují i v rámci inkluzivního cestovního ruchu (tj. zpřístupnění lokalit a témat pro handicapované a jejich zapojení do společnosti).

Dát prostor objevování ☺ ☑

UMĚLECKÉ ARTEFAKTY V KRAJINĚ

Více než budování informačních tabulí chce Geopark Ralsko realizovat interpretaci místního dědictví s využitím artefaktů citlivě instalovaných v krajině. Tyto artefakty totiž mohou být fotogenické nebo provokovat návštěvníka k přímé interakci, čímž dochází k aktivizování návštěvníků, ale i k šíření spontánní reference o místě a tématu skrze sdílení fotografií a komentářů návštěvníků na sociálních sítích a při sdílení zážitků s blízkými a známými.

ZÁSADY

VYPRÁVĚT PŘÍBĚHY. Artefakty mají tu výhodu, že mohou oslovovat i emocionální stránku osobnosti návštěvníků, a budou proto používány k interpretaci historických a kulturních témat a ilustrovat nebo rozvíjet příběh místa. Například v případě tématu zaniklých obcí, kde už mnohde není mnoho stop dřívějšího osídlení, může artefakt zastoupit (dnes již neviditelné) projevy života a zároveň velmi účinně komunikovat téma ztraceného domova, zpřetrhaných kořenů atd. Proto budou v místech vybraných zaniklých obcí postupně realizovány instalace artefaktů ve tvaru nábytku v reálné či nadživotní velikosti, například kolébka, rustikální stůl, dveře do zaniklého kostela nebo školní tabule v místě školy. Tyto artefakty mohou být zároveň nosičem krátkého textu, který bude rozvíjet interpretaci.

PŘIVÍTAT A ZAUJMOUT. Artefakty jsou vhodnými objekty i pro vzbuzení zájmu a zvědavosti ve fázi oslovení „při příjezdu“, a proto budeme usilovat o to, aby artefakt

odkazující na zajímavé téma z historie oblasti nebo na nějaký zdejší fenomén vznikl i v místech, kudy návštěvníci do oblasti přijíždějí (Ralsko – Kuřívody, Stráž pod Ralskem/ Hamr na Jezeře nebo v oblasti Břehyně u Doks).

PROVOKOVAT. Ideální je, když vytvořený artefakt bude fotogenický a stane se postupně jakousi ikonou oblasti. Případně je vhodné usilovat o to, aby měl schopnost vtahovat návštěvníka do procesu zkoumání a přemýšlení o nastoleném tématu. (Například užitná plocha, kde jsou vyskládány velké betonové dlaždice s vtipy z časů sovětské okupace a studené války, není rušivým prvkem pro krajinu a zároveň provokuje návštěvníky k tomu, aby vtipy četli. Od aktivity čtení vtipů už není daleko k tomu, aby je návštěvníci hodnotili na speciální webové stránce a zapojili se tak do dialogu s tvůrci.)

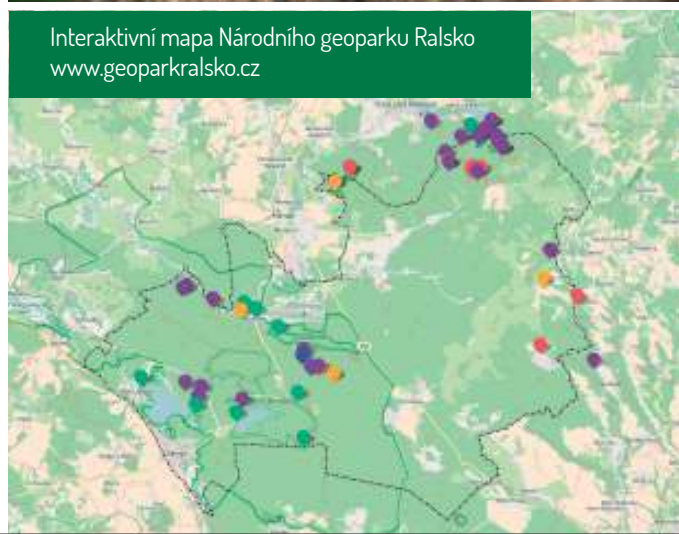
PROPOJIT S INFORMACEMI. Podobu artefaktu může mít i centrální informační bod oblasti, kde by mohla vzniknout velká stylizovaná horizontální pochozí mapa, která poskytne prostor pro relaxaci návštěvníků (procházení se, posedávání) a zároveň netradiční formou představí nejzajímavější fenomény oblasti. Vhodnými lokalitami pro tuto venkovní expozici jsou Jabloneček a Kuřívody.

Probudit citlivost k místu má větší dopad než zakazovat a dávat návody k jednání. Přirozeně chráníme to, co máme rádi. ☺ ☺

Interaktivní mapa Národního geoparku Ralsko
www.geoparkralsko.cz

INTERAKTIVNÍ MAPA A QR KÓDY

Interaktivní mapa je moderní nástroj interpretace. Jedná se o specializovanou databázi zájmových bodů, které jsou umístěny v mapě a doplněny popularizačním článkem, fotografiemi, audii a dalšími daty. Mapa slouží na jedné straně interním účelům – pro sběr dat o území – ale také pro veřejnost. Kromě administrační části umožňující správu dat a redakční činnost je vytvořena i prezentační vrstva určená ke zveřejnění.

ZÁSADY

FILTROVÁNÍ. Návštěvník sám si může při práci s mapou zvolit, jaká témata a body chce zobrazit. Interaktivní mapa prezentuje body v mapovém zobrazení a v podobě výpisu dlaždic. Mezi body je možné (v rámci kategorie, kam jsou zařazeny) přepínat či listovat a tak je stránka přístupná mnoha směry.

KVALITA A JEDNODUCHOST. V mapě musí být použity srozumitelné a krátké texty a kvalitní fotografie. Při přípravě a výběru článků, které budou v terénu propagovat QR kódy, je zapotřebí propracovat text tak, aby uživatel neměl pocit „marného stažení“, a naopak vnímal, že se dozvěděl něco nového (co jinde nenajde/co nevidí na nějaké blízké ceduli atd.).

PŘÍZPŮSOBNÉ MOBILŮM. Významnou kladnou vlastností mapy je to, že je uzpůsobena pro čtení z mobilu. Její maximálně úsporná grafika je responzivní, a podle velikosti

displeje se tedy „přeskládá“ tak, aby vše bylo neustále přehledné a dobře čitelné. Mapa tak v jistých ohledech může nahradit mobilní aplikaci (jen s tím omezením, že uživatel musí být online, a v terénu je proto závislý na mobilních datech).

QR KÓDY MÍSTO TABULÍ. Každý bod nebo trasa v mapě má své URL, a je tedy možné je samostatně promovat. To má spolu s optimalizací pro mobilní telefony svůj význam v tom, že jednotlivá zájmová místa lze v terénu vybavit značkou s uvedením dané URL adresy nebo QR kódu, a řada uživatelů se tak obejde bez informační tabule, protože ji zastoupí mobilní telefon.

VYTVÁŘET STEZKY. Mapa umožňuje nejen zaznamenávat konkrétní lokalizované body a řadit je do kategorií a podkategorií, ale také vytvářet a prezentovat trasy.

NÁSTROJ PLÁNOVÁNÍ. Mapa umožní testovat a validovat plánované naučné stezky a také analyzovat zájmy uživatelů o jednotlivá témata tím, že bude sledován celkový provoz na mapě i využívání QR kódů a dalších odkazů. Interaktivní mapa je tak druhým klíčovým nástrojem pro plánování interpretace (vedle interpretačního plánu).

DATABANKA PAMĚTI. Část webové databáze bude fungovat jako wikistránka, kam budou postupně doplňována data získaná z projektů, které se snaží uchovávat lokální paměť: vzpomínky pamětníků zaniklých obcí, historické letecké snímky krajiny, pasport ovocných stromů (ze zaniklých obcí). Podle finančních a technic-

kých možností budeme hledat pro tuto stránku takovou formu, aby bylo možné k její tvorbě přizvat veřejnost a místní partnery.

VIRTUÁLNÍ STEZKY

Jedním z moderních nástrojů interpretace jsou virtuální stezky, které využívají schopnosti chytrých mobilních telefonů (případně tabletů) určovat polohu uživatele s pomocí GPS satelitů a tzv. Geo-fencingu možnosti vymezit souřadnicemi zóny, v nichž je zpřístupněn určitý obsah, a otevřít v mobilu textovou stránku, audiosoubor nebo videosoubor. Virtuální stezky jsou poměrně nízkonákladové a lze je zavést ve všech důležitých lokalitách, aby sloužily jako jeden z nástrojů, kterým je podporována nebo moderována návštěvnost vybraných lokalit. Do doby, než fundraising umožní vytvoření vlastní mobilní aplikace pro Geopark Ralsko, budou virtuální stezky distribuovány mezi příznivce geoturistiky s pomocí existujících platform Georoutes.com, Dohaje.cz a další. Důležitou vlastností platform však musí být možnost stáhnout si obsah (data pro geostezku) do mobilu, aby mohl být využíván offline, protože velké části území geoparku mají slabé pokrytí signálem mobilních operátorů. Důležité také v této věci bude vysvětlit uživatelům výhodnost toho, že si datový balíček se stezkou stáhnou předem (z toho plyne nutnost je informací o aktivitě zasáhnout v době, kdy jsou ještě doma nebo v infocentru, kde je k dispozici wi-fi nebo alespoň dobrý mobilní signál).

ZÁSADY

OZNAČENÍ V TERÉNU. Virtuální stezka bude v terénu reprezentována symbolem či drobným artefaktem, který upozorní na její existenci – např. cedulkou s webovou adresou s popisem dané stezky (QR kódem pro rychlé naskenování adresy) atd.

ZPĚTNÁ VAZBA. Výhodou virtuálních stezek je to, že je možné je v první fázi vytvořit na interaktivní mapě geoparku a není potřeba pro ně mít mobilní aplikaci. Takto digitalizované stezky mohou být ověřovacím předstupněm stezek fyzicky značených a mohou sloužit k tomu, aby se trasa a obsah stezky odladily podle zpětné vazby návštěvníků.

VÍCE MÉDIÍ. Virtuální stezky na rozdíl od těch fyzických mohou pracovat s audiem. Toto médium umožňuje evokovat určité situace vhodným sound designem, umožňuje zapojovat vyprávění pamětníků, zvukové archivní materiály nebo komentář odborníka.

NO SIGNAL. Před realizací virtuálních stezek je zapotřebí prověřit dostupnost signálu ve vybraných lokalitách. Poměrně velká část geoparku leží totiž mimo signál.

PŘÍKLAD**VIRTUÁLNÍ STEZKA ZANIKLÉ OBCE RALSKA**

Jedním z témat, které by mělo být interpretováno formou virtuální stezky s využitím audiopaměti a rozšířené reality, je téma zaniklých obcí. Cílem stezky je seznámit s předválečnou sídelní strukturou vojenského výcvikového prostoru Ralsko a s předválečnou historií oblasti. Ukazuje na velkou rychlost návratu přírodních podmínek do míst kdysi hustě zastavěných, např. do intravilánů obcí. Geologický rozměr stezky se soustředí na využití pískovce jako stavebního kamene a na využití pískovcových skal pro budování zahlobených objektů: sklepů, chlévů, maštali nebo jiných hospodářských místností. Lokality, kterých se stezka může týkat: Jezová – Horní Krupá – Prosička – Jabloneček – Kracmanov – Okna – Olšina – Proseč – Kostřice – Zourov – Křída – Dvůr Medný – Novina – Ostrov – Svěbořice – Černá Novina – Holičky.

PRACOVAT S TAJEMSTVÍM

Stezka bude pracovat s tajemstvím a s principem hledání zapomenutého, bude mít různé úrovně obtížnosti pro různé věkové skupiny. Na jednotlivých místech budou informace o obci a úkol, co má návštěvník najít (ovocný strom v lese, císařské duby, zbytek hřbitova atd.). Některé obce budou součástí cyklostezky – odpočívadla, naučná tabule, zvonice – a lze je využít jako propagační/nástupní místa. Jiné obce jsou „ztraceny“ v terénu (nepovede k nim žádná značená stezka) a návštěvník musí sám hledat přístup – přes GPS, na místě je umístěn QR kód.

FORMA

Aplikace pracující s daným tématem bude zdarma ke stažení v appstorech, případně méně náročná varianta – responzivní (mobily dobře ovladatelný) web, kdy si bude uživatel stahovat záznamy přímo s využitím mobilního datového připojení (platí se za přenos dat podle ceníku operátora).

ROZŠÍŘIT REALITU

V současnosti se experimentuje s tzv. augmentovanou (rozšířenou) realitou. Tato technologie velmi dobře funguje při rozpoznávání obrazu a umožňuje obraz využít namísto QR kódu – jako spouštěč určité akce, například přehrávání videa, které kombinuje reálný obraz s dodatečně dodanými vizuálními prvky (domy, postavami, animacemi). Již dnes je možné tímto způsobem zobrazit v mobilu kombinovaný obraz reálné krajiny a třídimenzionálních prvků (například modelu stavení nebo vesnice). Zatím je však tato technologie v terénu neobratná a (v závislosti na vybavení a aktuálních podmínkách) nepřesná, a proto je lépe uvažovat o jejím využití spíše v módu rozpořehování obrazů v propagačních a informačních tiskovinách a na informačních tabulích.

MOBILNÍ APLIKACE**ZÁSADY**

UCELENOST. Mobilní aplikace navazuje na aktivity Interaktivní mapa, Virtuální stezky a questingy. Mobilní aplikace vznikne jako završení tvorby uvedených produktů – jako jeden zastřešující nástroj.

PROPOJENÍ S MÍSTEM. Výhodou mobilní aplikace je možnost zprostředkovávat uživateli obsah kontextově, tedy podle toho, kde se nachází, a upozorňovat jej na jeho možnosti v místě.

STÁLE PO RUCE. Další výhodou mobilní aplikace je to, že umožňuje nabídku aktivit v rámci celého návštěvníckého kontinua: orientaci před návštěvou, informaci při příjezdu, aktivitu v rámci pobytu i aktivitu po návratu domů (typicky: dotazník na zhodnocení spokojenosti s návštěvou atd.).

DISTRIBUCE. Při plánování mobilní aplikace budou naplánovány také distribuční cesty – jak se uživatel dostane k informaci, že existuje mobilní aplikace a jak zajistit, aby měl příležitost (čas a wi-fi připojení) k tomu, aby si aplikaci nainstaloval.

QUESTINGY A TERÉNNÍ HRY

Vzhledem k tomu, že rodiny s dětmi a školní a jiné dětské skupiny jsou mezi hlavními cílovými skupinami Geoparku Ralsko, budou kromě pracovních listů a průzkumnických sešitů v portfoliu nástrojů také guestingy a hry, které budou postaveny na úkolech řešených v terénu. Na rozdíl od pracovních listů, jež se budou věnovat převážně geologickým a přírodním tématům, questingy budou pracovat se všemi použitelnými (viditelnými a dohledatelnými) zajímavostmi v terénu.

ZÁSADY

TAJEMSTVÍ JE MOTIVACE. Questingy a terénní hry musí obsahovat určitou motivační linii, a proto budou mít v jádru řešení určité záhady nebo hledání nějakého tajemství. Velkou roli budou hrát příběhy nebo odkazy na zajímavé osobnosti, které se v oblasti vyskytovaly (narodily se tu, zemřely nebo jsou s oblastí jinak spojené).

PROPOJENÍ S INTERAKTIVNÍ MAPOU. Hledačkám (hledacím hrám) bude vytvořen obraz (záznam) v interaktivní mapě geoparku. Zanesením produktů tohoto typu mezi trasy v online mapě se usnadní transformace hry do podoby mobilní aplikace, protože online mapa má vlastní API – rozhraní použitelné pro transmisi dat do mobilní aplikace.

Vzbudit zájem návštěvníků pomocí příběhů, které probudí jejich fantazii a citlivost

Technologie nás dnes provázejí téměř na každém kroku. Je zapotřebí vyvážit jejich využití v kontrastu s živou přírodou. ☹️ Moderní život je někdy až příliš komfortní z hlediska fyzického pohodlí. Vydat se za hranice běžného komfortu probudí dávno zapomenutou senzibilitu k prostředí. ☺️

BEZ MOBILU. NO SIGNAL. Terénní hry a questingy budou mít verzi tisknutelnou na domácí tiskárně (PDF soubor), aby nevyžadovaly žádnou technologii.

NA VLASTNÍ KŮŽI. Kromě questingů jsou i aktivity v přírodě, které stavějí na principech zážitkové pedagogiky a umožňují propojit vlastní sebepoznání s výchovou k environmentální citlivosti. Právě takové nástroje jsou vhodné i do prostředí geoparku.

REGIONÁLNÍ PRODUKTY

ZÁSADY
UKÁZAT ŘEMESLO. Součástí aktivity každého geoparku je zapojení místních producentů a řemeslníků a prezentace jejich produktů spolu s vysvětlením způsobu a procesu výroby. Nejde tedy jen o výsledný produkt, ale také o možnost proniknout do tajů určitého řemesla.

VYZKOUŠET SI ŘEMESLO. Pokud chceme, aby návštěvník lépe rozuměl místu, musíme mu ukázat i to, co je „za oponou“. Nejlépe, pokud si může sám řemeslo vyzkoušet, něco malého si na památku vyrobit a osobně se setkat s profesionálem v oboru. Pro takové cíle se výborně hodí návštěvy u řemeslníka v jeho „svatyni“, prezentace řemesel a prodej výrobků v rámci akcí pro veřejnost nebo přímo řemeslné workshopy (jedno- i vícedenní).

KVALITA, AUTENTIČNOST A ŠETRNOST. Je zapotřebí dodržet několik zásad, abychom nevytvářeli pro návštěvníka umělý svět. Právě takové principy sleduje projekt zavedení místní značky „Regionální produkt Lužické hory a Máchův kraj“, který organizačně zajišťuje LAG Podralsko. Značka garantuje místní původ výrobku a jeho vazbu na výše uvedenou oblast, ale také jeho kvalitu a šetrnost vůči životnímu prostředí. Tyto charakteristiky ocení jak návštěvníci regionu, tak místní obyvatelé, kteří chtějí nákupem podpořit místní výrobce. Značka proto může přinést konkurenční výhodu, propagaci, reklamu a vzájemnou spolupráci.

SUVENÝR SE SDĚLENÍM. Suvenýry geoparku vycházejí z místního prostředí (materiál, řemeslo, výroba) a mají interpretační sdělení – tj. nápaditým způsobem prezentují některé téma geoparku.

Umožnit návštěvníkům, aby byli aktivní v poznávání a ochraně místního dědictví ☺ ☹

VYHODNOCENÍ

Evaluace interpretačních aktivit Geoparku Ralsko bude prováděna ve dvou režimech: A) kvantitativním a B) kvalitativním.

A) Kvantitativní evaluace je zhodnocení na základě měřitelných indikátorů, které budou dlouhodobě sledovány a vyhodnocovány pro určité období, (zpravidla) kalendářní rok, z hlediska nastavených cílů pro dané období. Vyhodnocování kvantitativních měřítek by mělo probíhat minimálně jednou ročně, v lednu, po uzavření všech dílčích statistik pro předcházející kalendářní rok.

NÁSTROJ	HODNOTÍCÍ INDIKÁTOR
informační tiskoviny	počet distribuovaných tiskovin dle jednotlivých distribučních míst
pracovní listy a průzkumnické sešity	počet uživatelů, kteří odeslali registraci, počet uživatelů s prokazatelnou aktivitou
osobní interpretace	počet realizovaných programů/služeb dle délky (jednodenní/vícedenní), počet účastníků celkem, počet účastníků dle cílových skupin, počet účastníků dle typu aktivity
virtuální stezky	počet načtení QR kódů (dle období), počet zmínek na profilech GR na sociálních sítích,
interaktivní mapa a QR kódy	počet unikátních návštěv, počet návštěv, zhlédnutých stránek (průměr), průměrná délka času stráveného na stránce, poměr okamžitého opuštění stránky
questingy a terénní hry	počet uživatelů, počet uživatelů, kteří odeslali registraci, počet uživatelů s prokazatelnou aktivitou
mobilní aplikace	počet stažení (dle platform), počet aktivních uživatelů, počet „produktů“, které byly použity
expozice	počet návštěvníků (dle původu), přibližná délka pobytu v expozici, počet dalších produktů prodaných v expozici, počet kvalitativních dotazníků získaných v návštěvnickém centru
geosuveníry, odborné publikace	počet prodaných kusů (dle druhu)
akce a eventy	počet návštěvníků

Pro sběr uvedených dat je třeba zavést několik postupů a nástrojů:

- struktura závěrečné zprávy/reportu o akci
- minimalistický dotazník mapující příslušnost účastníků/ návštěvníků akcí dle jejich původu (např. přes poštovní směrovací číslo bydliště) a příslušnost k určité cílové skupině,
- měřicí kódy (Google Analytics) do webových stránek a mobilní aplikace + pravidelné výjezdy statistik.

Pracovní listy, průzkumnické sešity a terénní hry budou mít integrovánu následnou aktivitu uživatele, kterou bude možné monitorovat. Takovou aktivitou je například odeslání vyplněného pracovního listu, zanesení odpovědi (nebo tajemky) do formuláře na webu, odeslání SMS zprávy nebo fotografie na e-mail. (Pro cílovou skupinu školních skupin a rodin s dětmi nebudeme používat jako typ aktivity post na sociálních sítích, protože podle pravidel domovských států sociálních sítí je možné se registrovat až od třinácti let.)

B) Kvalitativní evaluace by měla být postavena na evaluačních dotaznících, které budou k dispozici účastníkům akcí a interpretačních aktivit. (Každý účastník by měl být o hodnocení absolvované aktivity požádán. Ne každý však bude ochoten své hodnocení poskytnout.) Evaluační dotazníky jsou vytvořeny ve dvou typech: minimální a optimální. Minimální obsahuje 5 až 6 otázek (včetně 2 segmentačních)

a bude používán na hromadných akcích, kde je slabší kontakt s účastníkem. Optimální dotazník obsahuje kromě základních otázek z minimalistické verze také doplňující a otevřené otázky. Tento delší dotazník bude používán na akcích pro menší skupiny, kde 5–10 minut na vyplnění dotazníku neubere z aktivity „rozpoznatelný čas“. U akcí, kde probíhá registrace, je možné dotazník posílat dodatečně v elektronické verzi, což usnadňuje zpracovávání.

Návrh minimalistické verze dotazníku:

- 1 Cílová skupina (výběr z možností),
- 2 PSČ Vašeho bydliště,
- 3 Jakou byste dali naší aktivitě známku z hlediska toho, zda Vás akce zaujala a bavila? (škála: 1–5),
- 4 Jakou byste dali aktivitě známku z hlediska toho, zda jste se dozvěděli nebo si uvědomili něco nového? (škála: 1–5),
- 5 Máte zájem o to, abychom Vás informovali o dalších aktivitách geoparku? Pokud ano, místo pro vepsání e-mailové adresy,
- 6 Doporučili byste akci svým přátelům (škála: určitě ano, spíše ano, nevím, spíše ne, určitě ne).

Návrh optimální verze dotazníku:

- 1 Cílová skupina (výběr z možností),
- 2 PSČ Vašeho bydliště,
- 3 Jakou byste dali naší aktivitě známku z hlediska toho, zda Vás akce zaujala a bavila? (škála: 1–5),
- 4 Jakou byste dali aktivitě známku z hlediska toho, zda jste se dozvěděli nebo si uvědomili něco nového? (škála: 1–5),
- 5 Máte zájem o to, abychom Vás informovali o dalších aktivitách geoparku? Pokud ano, místo pro vepsání e-mailové adresy,
- 6 Doporučili byste akci svým přátelům (škála: určitě ano, spíše ano, nevím, spíše ne, určitě ne),
- 7 Co byste nám doporučili změnit, doplnit, vylepšit?
- 8 Nastal u vás moment, kdy jste si řekli: „Aha! Takhle to tedy je!“? Kdy a u čeho se tak stalo?
- 9 Kde jste se o aktivitě Geoparku Ralsko dozvěděl/a?

NÁSTROJ	KVALITATIVNÍ EVALUACE
informační tiskoviny pro veřejnost	ne
pracovní listy a průzkumnické sešity	minidotazník v případě, že jsou součástí práce se školní skupinou pod vedením pracovníka geoparku
osobní interpretace	optidotazník (případně minidotazník)
virtuální stezky	může být součástí aplikace prezentující virtuální stezky (optidotazník)
interaktivní mapa a QR kódy	ne
questingy a terénní hry	může být zasilán optidotazník v případech, kdy se uživatel zaregistruje
mobilní aplikace	může být součástí aplikace prezentující virtuální stezky (optidotazník)
expozice	ano (optidotazník)
geosouvenýry, odborné publikace	ne
akce a eventy	ano (minidotazník)

ZÁVĚŘEM

Ve Strategii interpretace hodnot jsme se pokusili nastínit hlavní nástroje a směřování v oblasti prezentace přírodního a kulturního dědictví a způsob práce s vybranými cílovými skupinami. Kvalitní a dobře zacílená interpretace je stěžejní pro rozvoj šetrných forem cestovního ruchu, protože na jejím základě mohou místní aktéři, správci území i návštěvníci společně rozumět a komunikovat o tom, proč je území unikátní, a jakým způsobem se mohou podílet na zachování jeho hodnot.

Strategie interpretace hodnot vznikala jako součást poměrně dlouhého procesu ustavování Geoparku Ralsko, jehož dalšími částmi bylo také zpracování a aktualizace nominační dokumentace, mapování geotopů, budování základní návštěvnické infrastruktury, osvěta, vzdělávání a propagace. Tento proces byl úspěšně završen v květnu 2016 udělením certifikátu Národní geopark od ministra životního prostředí. Geopark Ralsko dokončil jednu úspěšnou etapu a vydává se na další cestu, nyní již silnější o zkušenosti získané v řadě projektů a především bohatší o partnery z regionu i ze zahraničí.

Právě našim partnerům patří velké díky za podporu, motivaci a entuziasmus.

„Interpretace místního dědictví je klíčem ke komunikování a předání náplně a poselství přírody, krajiny a geologie geoparků široké populaci. Vede pozornost návštěvníka k zajímavým místům a dává mu krátkou populárně naučnou formou vysvětlení jejich původu a souvisejících procesů. Pokud návštěvník porozumí interpretaci, rozezná sám podobné znaky, což prohloubí jeho vztah k přírodě a regionu. Přijede znovu, bude se těšit z rostoucích vědomostí a využije turistické nabídky s přidanou hodnotou.“

BEAT AEMISSEGGGER, PREZIDENT GEOPARKU SARDONA, ŠVÝCARSKO

„Geopark Ralsko má značný potenciál pro rozvoj šetrného cestovního ruchu. Díky dobrým základům a spolupráci s klíčovými aktéry v regionu má šanci stát se motorem ekonomického rozvoje regionu.“

ULF ZIMMERMANN, EXTERNÍ KONZULTANT UNIVERZITY V RAPPERSWIL A ŘEDITEL BIOSFÉRICKÉ REZERVACE VAL MÜSTAIR, ŠVÝCARSKO

NÁRODNÍ GEOPARK RALSKO

Národní geopark Ralsko leží na území bývalého vojenského prostoru Ralsko a zabírá území 294 km².

Krajina Geoparku Ralsko je rozmanitou mozaikou pískovcových skalních věží, tabulových hor, strmých soutěsek, tichých rybníků a rašelinišť, nekonečných borových lesů i překvapivě příkrých vrcholků vulkanického původu se starými bučinami.

Dnešní podobu krajiny geoparku značně poznamenalo fungování vojenského výcvikového prostoru Ralsko v letech 1950–1991. Během tohoto období zmizelo nenávrtně 17 obcí i s kostely a hřbitovy, naopak vyrostly stavby sloužící vojenským účelům. Území se uzavřelo okolnímu světu a místa, která vojska nechala ladem, si příroda obratem vzala zpět. Po odchodu vojáků začala probíhat sanace zdevastovaných částí krajiny od munice, chemických látek a nepotřebných budov, dřívější osídlení však již obnovit nelze. A tak je dnes Geopark Ralsko jedinečným zeleným ostrovem s unikátními přírodními hodnotami.

PROFIL SPOLEČNOSTI

Jsme nestátní nezisková organizace, jejímž posláním je šetrný rozvoj Geoparku Ralsko, a to především:

- environmentální rozvoj regionu založený na ochraně přírodních a kulturních hodnot,
- ekonomický rozvoj regionu založený na šetrné turistice a pozitivní prezentaci,
- sociální rozvoj regionu založený na znalostech a vzdělání.

HLAVNÍ PROGRAMOVÉ OBLASTI:

1. ochrana přírodních a kulturních hodnot, výzkum a monitoring,
2. interpretace místního dědictví, vzdělávání a osvěta,
3. rozvoj šetrného cestovního ruchu (geoturismus), propagace regionu,
4. spolupráce na regionálním rozvoji.

Řídící subjekt: Geopark Ralsko o.p.s.

Právní forma: obecně prospěšná společnost
IČ: 01834410

Sídlo: Kuřivody 701, 471 24 Ralsko

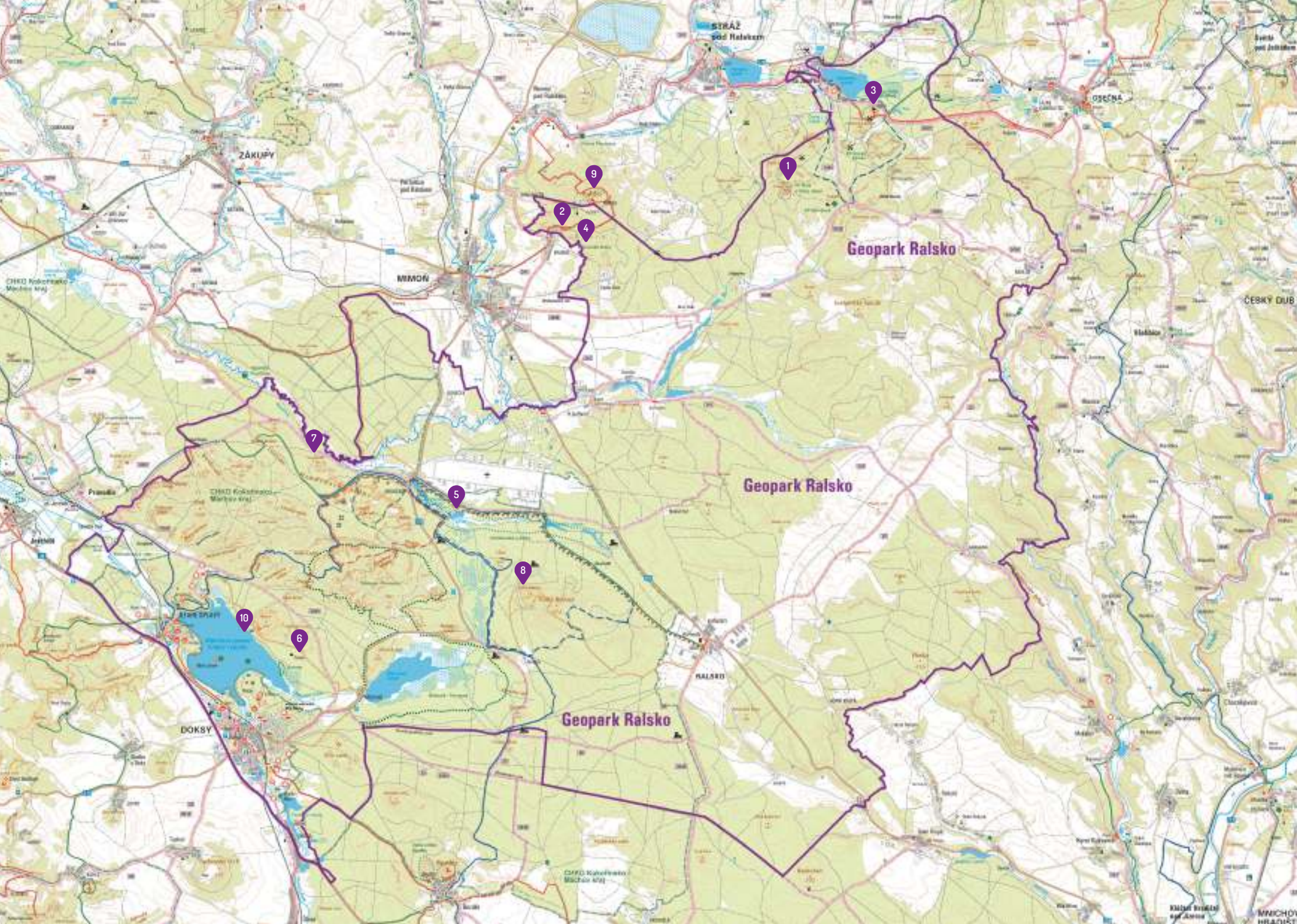
Korespondenční adresa: Paní Zdislavy 418,
470 01 Česká Lípa

Datum založení: 18. 3. 2013

E-mail: info@geoparkralsko.cz

Bankovní spojení: 2109694797/2700

Web: www.geoparkralsko.cz

FENOMÉNY GEOPARKU RALSKO

Výhled z Velkého Jeleního vrchu

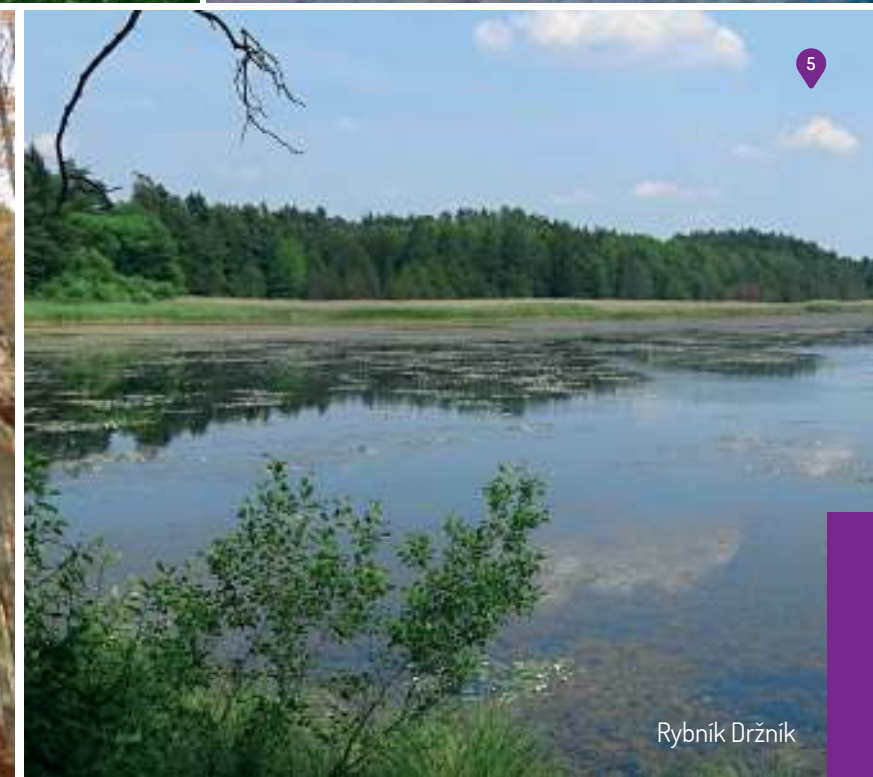
Julina vyhlídka

Děvín

Vranovské skály

Rybník Držník

Čihadlo

Tvarožník, Hradčanské stěny

Malá Buková

Ralsko

Máchovo jezero

PODPŮŘENO Z PROGRAMU ŠVÝCARSKO-ČESKÉ SPOLUPRÁCE. VYDÁNO ZA PODPORY LIBERECKÉHO KRAJE

 Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

 Liberecký kraj

 Geopark Ralsko

 národní geopark

Geopark Ralsko

www.geoparkralsko.cz

Autoři textu: Dalibor Naar, Lenka Mrázová, Dominik Rubáš.

Vydala o.p.s. Geopark Ralsko v červnu 2016.

1. vydání © Geopark Ralsko o.p.s.

Grafické zpracování: TR-DESIGN.CZ